

ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY

JOŠTOVA 625,

660 83 BRNO-STŘED

STĚŽOVATELKA: MGR. VENDULA ZAHUMENSKÁ, PH.D., LIDICKÁ 700/19, BRNO, 602 00

STĚŽOVATELKA JAKO PRÁVNÍČKA NEMUSÍ BÝT V ŘÍZENÍ PŘED ÚSTAVNÍM SOUDEM ZASTOUPENA ADVOKÁTEM

ÚSTAVNÍ STÍŽNOST PROTI JINÉMU ZÁSAHU ORGÁNU VEŘEJNÉ MOCI:

- ČESKÉ REPUBLIKY JAKO SUBJEKTU, KTERÝ S OBČANY UZAVŘEL SPOLEČENSKOU SMLOUVU
- VLÁDY, ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, NÁBŘEŽÍ EDVARDA BENEŠE 4, PRAHA 1 - MALÁ STRANA, PSČ 118 01 A VŠECH MINISTERSTEV
- POSLANECKÉ SNĚMOVNY SE SÍDLEM SNĚMOVNÍ 176/4, 118 26 PRAHA 1
- SENÁTU SE SÍDLEM VALDŠTEJNSKÉ NÁMĚSTÍ 17/4, 118 01 PRAHA 1

ELEKTRONICKY

Úvod

Spoléhalí jsme na Ústavní soud od roku 1989 jako na poslední brzdu zdivočelé moci, jako na garanta ústavnosti, jako na ochránce lidských práv, svobod a života. Jako občané České republiky jsme věřili, že ať se děje cokoli, dokážeme se s tím vypořádat v mantinelech demokracie a právního státu. Důvěřovali jsme tomu, že žijeme ve středu Evropy, že jsme už 16 let součástí svobodných evropských národů. Doufali jsme, že když budeme žít poctivě a dělat to nejlepší, co umíme pro ostatní, bude naše zem dobrým místem k životu nejen pro nás samotné, ale i pro ty, kdo neměli tolik štěstí a narodili se méně fyzicky zdatní nebo v sociálním prostředí, které jim start do života rozhodně neulehčilo anebo se dostali v běhu let do svízelné situace. Spoléhalí jsme se na to, že když budeme dodržovat zákony, budeme moci svobodně hledat radost.

To vše se zlomilo v březnu roku 2020. Stát vzal vše, co bylo alespoň trochu jisté a zlomil tomu vaz. Zjistili jsme, že chráněno není vůbec nic a že jsme vydáni na milost a nemilost těm, kdo jsou zrovna u moci, ať jsou to jacíkoli lidé. Dnes jsou v Poslanecké sněmovně takové politické strany, které jen stěží můžeme nazývat demokratickými, přesto, že právě v demokratických volbách se ke křeslům dostaly. Ústavní soude, zapomínáš snad, že přesně to samé se stalo ve třicátých letech v Německu?

Nejsou to proto poslanci, kteří dnes rozhodují o budoucnosti, ale Ty. Jedině Ty můžeš odkázat veřejnou moc tam, kam patří. Je to Tvoje úloha. Nežříkej se jí. Proto Ti předkládáme tuto stížnost, kterou tak nazýváme jen z formální nutnosti. Ve skutečnosti Tě prosíme téměř na kolenu, aby ses zastal našich práv, která byla nyní odsunuta. Dnes rozhodujeme o tom, jestli budou děti chodit do školy, jestli se budeme moci živit prací, jestli podnikatelé ještě někdy najdou odvahu znovu začít, jestli ve státním rozpočtu najdeme peníze na zdravotnictví a na sociální pomoc potřebným, jestli budeme moci důsledně chránit životní prostředí, ve kterém budeme schopni žít my lidé, i bytosti ze zvířecí říše. Stát má tolik závazků vůči nám občanům, které nesmí přehlížet. Musí se s nimi vypořádat a musí je plnit. Nesmí na ně rezignovat. Jen díky Tobě ho k tomu ale můžeme donutit. Nedovol státu, aby nám příště vzal práva a ohrozil naši budoucnost. Nestojíme jen a pouze o ochranu holých životů, jsme lidské bytosti! Potřebujeme žít, ne přežívat.

Ústavní soude, když se občané bránili před tvrdými zásahy do práv prostřednictvím běžných stížností, řekl jsi jim, že to není možné. Dal jsi jasně najevo, že pro vládu přestala platit jakákoli pravidla a že Ústava ani Listina už nemají žádnou relevanci. Neumíš si představit, jak moc jsi řadě občanů, kterým záleží na blahu společnosti jako celku, ublížil. Je to bolestivé, skoro jako když člověk přijde o nejmilovanější bytost.

Proto jsme se rozhodli zkusit to naposledy. Naposledy Tě tedy, milý Ústavní soude, prosíme, abys ještě jednou zvážil, jestli si občané nezaslouží mít v Tobě oporu, ochranu a záštitu před nezákonnými a neústavními zásahy státu. Prosíme Tě, abys nám odpověděl na jednoduchou otázku: smíme zůstat ve své vlasti, která bude svobodná, nebo máme odejít ještě včas, dokud jsou hranice na chvíli otevřeny? Máme se pokusit začít nový život a už jen s bolestí v srdci vzpomínat na naši drahou a krásnou vlast, která bývala krásným místem k životu?

Prosíme Tě naposled, Ústavní soude, vrať nám základní práva. Děkujeme

Obsah

Úvod	2
1. SPOLEČENSKÁ SMLOUVA.....	6
2. VLÁDA OHROŽILA PODSTATNÉ NÁLEŽITOSTI PRÁVNÍHO STÁTU	10
3. STÁTNÍ MOC MÁ SLOUŽIT VŠEM OBČANŮM: STÁT SE ZAMĚŘIL NA OCHRANU VELMI ÚZKÉ SKUPINY OBYVATEL A JEN ÚZKOU VÝSEČ PRÁVA NA ZDRAVÍ.....	13
4. NEPROVEDENÍ TESTU PŘIMĚŘENOSTI MEZI NEGATIVNÍMI A POZITIVNÍMI DOPADY VLÁDNÍCH OPATŘENÍ ZEJMÉNA S OHLEDEM NA DOPADY DO BUDOUCNA	15
5. ROZPUŠTĚNÍ POSLANECKÉ SNĚMOVNY	17
6. VLÁDA NEJEDNÁ V SOULADU SE SLIBEM: NENÍ ZODPOVĚDNÁ SNĚMOVNĚ A NEREAGUJE DOSTATEČNĚ NA POŽADAVKY SNĚMOVNY	19
7. JAKÉ POZITIVNÍ ZÁVAZKY STÁT MĚL (A PORUŠIL).....	21
a. Právo žít se prací a právo na sociální ochranu: Ohrožení celých skupin lidí, kteří jsou nebo budou závislí na sociální pomoci.....	21
b. Právo na informace.....	23
i. Nezajištění objektivního přístup veřejnoprávní televize při informování občanů (úmyslné vyvolávání strachu a obav).....	24
ii. Nepravdivé informování ze strany vlády: nezajištění analýz a neposkytování dat.....	24
iii. Dehonestace občanů potupným oslovováním skrze facebooková videa „Čau lidi“ – od občanů odvozuje svoji moc.....	25
c. Zásah do důstojnosti a rovnosti přeshraničních pracovníků (pendlerů): štvavá kampaň proti skupině obyvatel.....	26
d. Náboženská svoboda – kostely	28
e. Právo na podnikání a právo žít se prací.....	30
i. Rdousící efekt a nepodpoření podnikatelů při mimořádně tvrdých zásazích	30
ii. Budoucí zadlužení	31
iii. Ohrožení samozhivitelek a lidí, kteří mají horší sociální postavení než soudci.....	32
f. Právo na zdraví a přístup ke zdravotní péči	36
i. Ohrožení zdraví neposkytováním zdravotní péče	36
ii. Jak v době samotného nouzového stavu, tak ohrožení kvality lékařské péče v následujících letech, kdy dojde k poklesu příjmů státního rozpočtu.....	37
iii. Ohrožení seniorů	37
iv. Ohrožení zdraví rouškami – nezohlednění zdravotního stavu podstatné části obyvatel, vyžadování povinnosti, jejíž splnění stát neumožnil	38
g. Právo na respektování soukromého a rodinného života.....	42
h. Právo na vzdělání, zejm. s ohledem na děti, jejichž rodiče nejsou soudci Ústavního soudu a nemají podobný příjem bez ohledu na situaci a intelektuální kapacity – sociální soucit s rodinami, které prostě nemohou dětem zajisti péči.....	46

i.	Svoboda pohybu	49
j.	Právo na dobrou veřejnou správu vykonávanou v souladu s právními předpisy	51
k.	Srozumitelnost a právní jistota	52
l.	Nezajištění hmotných rezerv a porušení povinnosti řádného hospodáře	54
m.	Ohrožení práva na příznivé životní prostředí	58
n.	Právo na přístup k soudní ochraně	59
i.	Ztížení přístupu k soudní ochraně při žalobách o náhradu škody	60
8.	ROLE ÚSTAVNÍHO SOUDU	61
9.	V ČEM STĚŽOVATELKA SPATŘUJE PORUŠENÍ SVÝCH ZÁKLADNÍCH PRÁV A ZÁSAH DO SVOBOD A ČEHO SE DOMÁHÁ .	63
10.	KRIZOVÁ OPATŘENÍ, MIMOŘÁDNÁ OPATŘENÍ A PRÁVNÍ NORMY, KTERÝMI DOŠLO K ZÁSAHU DO ZÁKLADNÍCH LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD	63

Motto:

„Na svatého Václava doprovázela hudba v Krásné Hoře spolky a dívky v národních krojích do kostela na slavnostní mši. Po mši na náměstí byla zapěna hymna Slovanů – “marné vaše proti nám jsou vzteky” (Hej, Slované). 29. října se pak sešlo obyvatelstvo před bytem p. starosty Michálka a zapělo “Kde domov můj” a “Hej, Slované”. Byly vyvěšeny vlajky s prapory. Nikdo nedbal ani na to, že řádí “španělská” chřipka. Počasí bylo v ten den blátivé a byl podmrak. Přesto se sešel velký zástup lidí. Potom se ubíral průvod s hudbou v čele městem a s lampiony procházel ulicemi, provolávajíc slávu vlasti”.¹

¹ <http://www.krasna-hora.cz/mesto/tvorba-stanislava-kofrone-co-se-pise-o-nasi-kronice>

1. SPOLEČENSKÁ SMLOUVA

„Každá platná smlouva zavazuje smluvní strany a musí být jimi plněna v dobré víře.“ Čl. 26 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.

Teorie společenské smlouvy, kterou uzavírají občané se svým státem, není žádnou překonanou historickou záležitostí, nejde o konstrukt z učených knih. Ačkoli jde o pojem filosofický, přirozenoprávní, jímž se zabývali např. Thomas Hobbes, John Locke nebo Jean-Jacques Rousseau, stala se společenská smlouva, kterou jsme my, občané, uzavřeli se státem, niternou součástí našich každodenních životů.

Společenská smlouva dnes našla svůj odraz v ústavách a listinách základních práv a svobod v každém moderním státě. Díky této smlouvě jsme přenesli naše suverénní práva jednotlivců na stát, vybavili jsme ho mocí a na oplátku od něj očekáváme plnění závazků. Požadujeme ochranu, ale také respekt k našim svobodám a plnění potřebných úkolů k fungování společnosti.

Z Listiny základních práv a svobod můžeme dnes dovodit celou řadu negativních závazků státu spočívajících v povinnosti zdržet se zásahů do výkonu práv a svobod jednotlivců (závazek chránit). Vedle toho obsahují lidskoprávní dokumenty pozitivní závazky spočívající v povinnosti státu jednat tak, aby mohly být základní lidská práva a svobody realizovány (závazek naplňovat). Pro závazky státu platí, že pouhé legislativní zakotvení (které bylo během nouzového stavu legislativní činností státu navíc porušeno nebo ohroženo) k zaručení práv nestačí. Je třeba také efektivní implementace závazků i v rovině soudní, administrativní, vzdělávací a v dalších oblastech – například v zachování takové ekonomické situace státu, aby si plnění závazků mohl dovolit.

Připomínáme, že pozitivní závazky vyplývají pro stát i z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a jejich existenci opakovaně potvrzuje Evropský soud pro lidská práva. Česká republika však tyto závazky, ať už negativní, či pozitivní porušila nebo závažně ohrozila. Jestliže stát tyto závazky ze své vůle přestal dodržovat, porušil vůči všem občanům České republiky, resp. i vůči všem lidem, tam, kde nejsou práva a svobody vázány na občanství, svoje povinnosti a tím zásadně porušil společenskou smlouvu, kterou s lidem uzavřel.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Moderní demokratická psaná ústava je společenskou smlouvou, kterou se lid, představující ústavodárnou moc (pouvoir constituant), ustavuje v jedno politické (státní) těleso, zakotvuje vztah individua k celku a soustavu mocenských (státních) institucí. Dokument institucionalizující soustavu základních obecně akceptovaných hodnot a formující mechanismus a proces utváření legitimních mocenských rozhodnutí nemůže existovat mimo veřejností akceptovaného kontextu hodnot, spravedlnostních představ, jakož i představ o smyslu, účelu a způsobu fungování demokratických institucí. Jinými slovy, nemůže fungovat mimo minimálního hodnotového a institucionálního konsenzu. Pro oblast práva z toho plyne závěr, že pramenem práva obecně, jakož i pramenem práva ústavního, a to i v systému psaného práva, jsou rovněž základní právní

principy a zvyklosti. (...) Ke znakům vymezujícím společenství lidí patří vymezitelný okruh společně sdílených hodnot, jakož i představ o racionalitě (účelnosti) chování. Společenství, jež nedisponuje tímto znakem, lze udržovat pouze silou (mocí). Typickým příkladem vymezitelnosti i nepsaných právních pravidel lidského chování je právo obyčejové. Pro vznik právního obyčeje je nutné obecné přesvědčení o potřebě dodržovat obecné pravidlo chování (opinio necessitatis) a dále jeho zachovávání po dlouhou dobu (usus longaevis, resp. longa consuetudo). Obě tato hlediska jsou definičními hledisky i pro vymezení obecného právního pravidla (hlediskem odlišujícím obecný princip a právní obyčej je zejména míra jejich obecnosti).“ (Nález Pl. ÚS 33/97 z 17.12.1997 (N 163/9 SbNU 399; 30/1998 Sb.)

„Demokratická ústava, jež je fikcí společenské smlouvy, v nejobecnější formě vyjadřuje rámec lidské svobody, slučitelný se svobodou jiných, soustavu konstitutivních hodnot a konečně strukturu základních institucí veřejné moci a proceduru, již nabývají legitimacy. Účelem těchto institucí je garantovat ústavní rámec svobody, garantovat vnitřní mír, jakož i další ústavou předvídaná veřejná dobra.“ (Nález Pl. ÚS 27/09 z 10.9.2009 (318/2009 Sb.; N 199/54 SbNU 445)

Odlišné stanovisko soudkyně Kateřiny Šimáčkové k nálezu Pl. ÚS Pl. ÚS 20/15 ze dne 19. 7. 2016:

Smysl a účel základních práv

5. Podle Ústavy (čl. 87) patří mezi pravomoci Ústavního soudu rozhodování o ústavních stížnostech proti rozhodnutí a jinému zásahu orgánu veřejné moci do ústavně zaručených základních práv. Základní práva jsou pak právními teoretiky vnímána jako označení lidských práv zakotvených na národní úrovni v ústavně zaručených katalozích. Jsou to klíčové požadavky ve vztahu k moci, fundamentální stavební kameny pro utváření vztahu mezi jednotlivcem a státem, přičemž jejich smyslem je vymezit vztah jednotlivce ke státu. Připuštění aktivní legitimacy státu podávat ústavní stížnost by tedy v první řadě muselo být založeno na tvrzení, že stát je nositelem základních práv a svobod. Tento závěr však podle mého názoru nemůže obstát, neboť základní práva jsou vymezená více než čímkoli jiným svou "vztahovou" povahou, tím, že jde o nejzásadnější práva garantovaná jednotlivci vůči státu, případně střežená státem ve vztazích mezi jednotlivci, ale vždy nárokováná jednotlivcem vůči státu.

6. Základní práva a jejich zakotvení mají v ústavním systému v první řadě obrannou funkci. "Tato funkce základních práv slouží k zajištění svobodné sféry jednotlivce před zásahy ze strany veřejné moci tím, že veřejné moci jako adresátu povinnosti plynoucí ze vztahu, v němž jednotlivce uplatňuje právo, ukládá povinnost zdržet se zásahů do této jednotlivcovy sféry. Zajišťuje jednotlivci a jím vytvářeným právními osobám (právními osobám soukromého práva) tu životní oblast, v níž je realizována soukromá, osobní autonomie ... Veřejná moc nesmí do této autonomní soukromé sféry jednotlivce vstupovat, a pokud tak učiní, slouží postiženému subjektu subjektivní základní práva k obraně proti takovému zásahu. Základní právo poskytuje jednotlivci nárok na odstranění následků nebo zdržení se zásahu, který, je-li to nutné, je uplatnitelný soudně, a není-li mu vyhověno, pak jej lze uplatnit pomocí ústavní stížnosti." (Wagnerová, E.

Úvod. In Wagnerová, E. a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 11). Ústavní soud pak naplňuje tuto obrannou funkci základních práv právě prostřednictvím rozhodování o ústavních stížnostech.

7. Posléze využívanou funkcí základních práv je i funkce ochranná, neboť ochrana základních práv prozařuje i do vztahů horizontálních, do vztahů mezi dvěma jednotlivci. Ze základních práv lze dovodit i povinnost veřejné moci k jednání, například z práva na život povinnost vést účinné vyšetřování či z práva na rovné zacházení povinnost přijmout antidiskriminační opatření v pracovněprávní úpravě apod. To znamená jistou změnu rolí. Ze státu jako potenciálního protivníka základních práv se stává jejich aktivní ochránce, nikoli však aktér či beneficent.

8. Názor, že je stát nositelem základních práv neobstojí ani z pohledu dalšího důležitého úkolu zakotvení základních práv, neboť ochrana základních práv jednotlivce též vytváří hodnotový řád našeho státu. "Státu náleží odpovědnost za udržení tohoto hodnotového systému, jakož i za dodržení jednotlivých abstraktních hodnot v něm obsažených, které nejsou nahodilé ani nejsou projevem momentální politické vůle, nýbrž dovozují svůj legitimní původ z objektivně-právní funkce základních práv..." (Wagnerová, E., tamtéž). Česká republika se v Ústavě definuje jako stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1), jejichž ochranu svěřuje soudní moci (čl. 4). Ústava nepřipouští změnit tato východiska, neboť jsou podstatnou náležitostí demokratického právního státu, ba dokonce ani odstranit či ohrozit je výkladem právních norem (čl. 9 odst. 2 a 3). I zde však stát vystupuje jako nositel povinnosti, a nikoliv jako nositel nějakého nároku plynoucího ze základních práv.

9. Ve všech zmíněných funkcích (obránné, objektivně právní i ochranné funkce základních práv a svobod) vystupuje jako definiční znak kontrapozice jednotlivce a státu: jednatel jako ten, kdo je základními právy chráněn, proti státu, který je povinným základní práva respektovat, chránit a naplnit; tedy jednatel, jako ten, z jehož přirozenosti původní lidská práva, následně ústavně chráněná jako základní práva, vyvěrají, proti státu, jenž je odpovědný za udržení hodnotového systému vycházejícího z těchto práv. Stát je v oblasti ochrany základních práv tedy jednak jejich garantem, jednak protipólem jednatelce, je tím, kdo brání a zároveň proti komu je bráněno, nemůže však být zároveň tím, kdo je jimi bráněn. Akceptace státu (ať už v jakékoli jeho podobě) jako určitého typu "jednatelce" by znamenala dosti absurdní přijetí toho, že základními právy může být stát (jako údajný "jednatelce") chráněn státem (zejména svými soudy v čele s Ústavním soudem) před státem (coby subjektem, proti němuž směřují základní práva ve své obranné funkci).

10. Vycházejí z těchto teoretických východisek, je možno dospět k dílčímu závěru, že základní práva zaručená Listinou je nutno chápat jako práva, která tvoří obsah právního vztahu, v němž je stát zásadně adresátem povinností a jednatelce oprávněným.

Ústavně zakotvená základní práva jako důsledek společenské smlouvy a účel zavedení ústavní stížnosti

11. *Povaha základních práv jako ústavně zaručených práv se musí opírat i o povahu ústavy jako výrazu společenské smlouvy, tedy podle Johna Locka a následně Jeana Jacquese Rousseaua pomyslné smlouvy o sdružení a podřízení, již se původně svobodní a rovní lidé podřizují vládci, který však může vládnout pouze v určitých hranicích výkonu moci. Výstižně tuto teorii rekapituluje Jiří Baroš: "Aby byla válka všech proti všem překonána, bylo třeba obětovat svou svobodu suverénu. Ten vytváří právní řád skrze zákony, které vydává. Protože tento právní pozitivismus ohrožuje jednotlivá práva, bylo nutno připomenout práva, která je možno oponovat státu samotnému. Práva vznikla především proto, aby limitovala všemocného suveréna ..."* (Baroš, J. *Právo nebo lidská práva? Ke kořenům lidských práv. Jurisprudence, 2010, č. 2, s. 28*).

12. *Nelze těž odhlédnout od toho, kdy a proč vůbec vznikla ústavní stížnost jako nástroj ochrany základních práv. Byla to odezva na změnu vnímání postavení jednotlivce v právním řádu, od kolektivismu a upřednostnění skupinového zájmu k společenskému systému, jehož nejdůležitějším účelem je ochrana jednotlivce, jeho důstojnosti, svobody a práv. V německém právním řádu se objevuje v návaznosti na demokratizaci a denacifikaci po druhé světové válce, ve Španělsku po konci frankistického režimu, v našem právním systému v reakci na zásahy státu do lidských práv v době komunistického režimu. Slovy preambule Listiny základních práv a svobod došlo k zakotvení základních práv a svobod na základě "trpkých zkušeností z dob, kdy lidská práva a základní svobody byly v naší vlasti potlačovány". Ústavní stížnost jako nástroj ochrany základních práv byla v popsanych situacích tranzitu důležitou součástí změny paradigmatu od všemocného nedemokratického státu ke státu budovanému "v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů" (z Preambule Ústavy České republiky). Právě v těchto zlomových situacích, které vůbec daly institutu ústavní stížnosti vzniknout, rozhodně nikoho ani nenapadlo, že by účelem ústavní stížnosti jako nástroje ochrany základních práv někdy mohla být ochrana státu proti jeho vlastním orgánům či dokonce vůči jednotlivci.*

13. *V ústavě demokratického státu založené na konceptu společenské smlouvy je v první řadě jasně vymezena hranice mezi na jedné straně právy, jichž se lidé vytvářející stát vzdali ve prospěch státu, jenž je metamorfoval ve své zákonem jasně vymezené a omezené kompetence (článek 2 odst. 2 Listiny), a na druhé straně právy, jež jsou těmto lidem ponechána jednak jako obecný prostor jejich autonomie (článek 2 odst. 3 Listiny) a jednak v konkrétních oblastech existence jednotlivce jako konkrétní ústavně zaručená práva. Ústavní garance práv chráněných naší Listinou základních práv a svobod představuje "společensko-smluvní" závazek státu nezasahovat do určitých sfér jednotlivce (tedy právnické či fyzické osoby). Tímto pohledem je zmatením pojmů, pokud by se na straně těch, jejichž práva jsou ústavně garantována a kdož jsou chráněni ústavním pořádkem coby zpozitivněnou společenskou smlouvou před státem, náhle octl i sám stát, jako ten, kdo má být takovou společenskou smlouvou chráněn sám před sebou. Má-li tedy být Ústavní soud ochráncem ústavnosti ve smyslu článku 83 Ústavy, znamená to v případě řízení o ústavní stížnosti, že je jeho úkolem ochránit jednotlivce před státem, jenž překračuje bariéry, jež mu závazně stanovuje společenská smlouva zakotvená v ústavním pořádku. Není však úkolem Ústavního soudu, aby chránil stát před státem, byť by oním*

subjektem dovolávajícím se ochrany byl stát s maskou právnické osoby, tedy stát hospodář nakládající s majetkem sobě svěřeným, neboť i v této poloze zůstává stát státem, tedy tím, kdo musí záruky obsažené ve společenské smlouvě respektovat, ne se sám na sobě domáhat jejich dodržování. Jinak řečeno, není smyslem ústavní stížnosti, aby se jejím prostřednictvím dovolával stát jako hospodář po státu reprezentovaném Ústavním soudem ochrany svých "lidských práv" před státem představovaným soudy obecnými.“

2. VLÁDA OHROZILA PODSTATNÉ NÁLEŽITOSTI PRÁVNÍHO STÁTU

„Nechápu, proč říkají, že máme ohrožení demokracie a svobody.“ Andrej Babiš²

Ústava ČR

Čl. 1 odst. 1: Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

Dnes se ani náznakem nepotýkáme s tím, co přinesla pandemie španělské chřipky. Krutá nemoc zasáhla vyčerpaný lid po Velké válce, kdy se mnozí mladí muži nevrátili z fronty domů a kdy děti skutečně hladověly, a útočila na silné a zdravé lidi, které zabila během několika krátkých hodin nebo dní. S hrůzou si proto představujeme, co by podobná nemoc udělala s naší demokracií, se světem, s našimi životy, když je neuvěřitelná moc svěřena médiím, která už ani náznakem nelze považovat za nezávislá. Děsíme se toho, co by lidstvo ovládané facebookovým instantním životem dokázalo udělat v situaci, ve které byli naši předkové. Ti v době nejtvrďší slavili vznik demokratické krásné Československé republiky. My v době, kdy se neděje nic extrémního, zabíjíme onu demokracii a ani se za to nestydíme.

Česká republika je demokratickým právním státem. Moc výkonná v ní má být upozaděna a má vždy respektovat panství práva, ústavní pořádek, ostatní právní předpisy, a především svůj lid, od kterého je moc státu odvozena. Již řadu týdnů jsme my, občané znepokojeni tím, do jaké míry se v ČR nedodržují právní předpisy, jsme znepokojeni tím, že se exekutiva utrhla z řetězu, jsme znepokojeni tím, že Poslanecká sněmovna není kvůli rozložení sil schopna vyvážit sílu vlády a že Senát kvůli svým pravomocem může mnoha krokům exekutivy jen přihlížet.

Vyhlášení nouzového stavu představuje extrémní zásah do všech lidských práv a svobod, včetně těch elementárních. Nikdy v dějinách porevolučního Česka nedošlo k tak masivnímu omezení občanství, jako nyní. Tím nejmarkantnějším zásahem byl, alespoň z pohledu čistě ústavního, zákaz opustit hranice naší země. Spolu s tímto zákazem jsme se stali nedobrovolnými svědky toho, jak exekutiva přestala respektovat veškerá pravidla pro vydávání právních předpisů, způsobila obrovský zmatek v povědomí občanů o tom, která pravidla jsou právě ten den (nebo alespoň jedno dopoledne) účinná, vyhrožovala drakonickými tresty za nedodržování

² <https://www.forum24.cz/projev-andreje-babise-na-snemu-strucne-ja-ja-ja-masaryk-ja-rasin-ja/>

požadavků, které ani nebyla schopna řádně zdůvodnit, jako je nošení „roušek“, zneužila svoje postavení a pokusila se znemožnit podnikatelům přístup k náhradám škod, znemožnila dětem se vzdělávat, neochránila sociálně slabší. Pro všechny tyto své kroky navíc neměla řádné zdůvodnění.

Vláda po vyhlášení nouzového stavu nerespektovala zákon č. 240/2000 Sb., krizový zákon (dále jen „krizový zákon“), když neustavila bez zbytečného odkladu Ústřední krizový štáb v souladu se stanovenou procedurou a když nepostupovala v souladu s dopředu schváleným Pandemickým plánem.

Alarmující je průběh legislativní činnosti, která se odehrává v několika rovinách, jednak je společnost řízena prostřednictvím opatření obecné povahy – krizových opatření, dále ve snaze vyhnout se odpovědnosti za způsobené škody vláda přehodila svoje povinnosti k vydávání krizových opatření na ministerstvo zdravotnictví, které po několik týdnů regulovalo chod země prostřednictvím jiných opatření obecné povahy mimořádných opatření vydávaných podle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (které by ale měl jako orgán ochrany veřejného zdraví ministerstva zdravotnictví vydávat hlavní hygienik). Následně po zrušení daných mimořádných opatření Městským soudem v Praze vláda nadále řídí stát prostřednictvím krizových opatření, které jsou kombinovány s mimořádnými opatřeními ministerstva zdravotnictví.

Kromě toho je ve stavu legislativní nouze přijímána přehršel nesrozumitelných zákonů, které mají mimořádně chabou kvalitu, nejsou řádně provázány se zbývající částí našeho právního řádu a mnohé povinnosti z nich vyplývající jsou nejasné a nesrozumitelné. Taktéž závažně zasahují do základních lidských práv, např. práva vlastnického.

Nejzávažnější hrozbou pro právní stát jsou ale setrvalé pokusy vlády dosáhnout přijetí buď novel zákonů (hovořilo se dokonce o novele ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR) nebo dokonce speciálního zákona, který by dal ministerstvu zdravotnictví velmi široké pravomoci a fakticky by umožňoval udržovat nouzový stav i bez jeho vyhlášení a mimo jakoukoli kontrolu Poslanecké sněmovny. Natolik závažné zásahy do pravomocí ústředního správního úřadu jsou ošemetné i době klidu, kdy by byl na jejich projednání dostatek času. Jestliže se ni neschází Poslanecká sněmovna tak, jak se scházet má, když polovina poslanců nemůže osobně vykonávat svůj mandát, jestliže vše probíhá v režimu legislativní nouze, ačkoli pro takový postup nejsou dány důvody (ministerstvo zdravotnictví je schopno velmi dobře případnou epidemii, byla-li by nějaká, což se zatím kromě chřipkové epidemie v zimě nestalo, kontrolovat skrze stávající opatření, která v zákona o ochraně veřejného zdraví již obsažena jsou a s epidemií velkého rozsahu samozřejmě počítala).

Z judikatury Ústavního soudu:

„Naše nová ústava není založena na hodnotové neutralitě, není jen pouhým vymezením institucí a procesů, ale včleňuje do svého textu i určité regulativní ideje, vyjadřující základní nedotknutelné hodnoty demokratické společnosti. Česká ústava akceptuje a respektuje princip

legality jako součást celkové koncepce právního státu, neváže však pozitivní právo jen na formální legalitu, ale výklad a použití právních norem podřizuje jejich obsahově-materiálnímu smyslu, podmiňuje právo respektováním základních konstitutivních hodnot demokratické společnosti a těmito hodnotami také užití právních norem měří. To znamená i při kontinuitě se "starým právem" hodnotovou diskontinuitu se "starým režimem". Toto pojetí ústavního státu odmítá formálně-rationální legitimitu režimu a formální právní stát. Ať jsou zákony stát jakékoli, ve státě, který se označuje za demokratický a proklamuje princip svrchovanosti lidu, nemůže být žádný jiný režim legitimní než režim demokratický. Jakýkoli mocenský monopol vylučuje ze sebe sama demokratickou legitimitu. Východiskem naší ústavy je materiálně-rationální pojetí legitimacy a právního státu.“ (Nález Pl. ÚS 19/93 z 21.12.1993 (N 1/1 SbNU; 114/1994 Sb).

„V čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky, který Českou republiku charakterizuje jako demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana, je obsažen normativní princip demokratického právního státu. Úcta k právům a svobodám jedince je proto také jedním z principů konceptu právního státu, který přijala Ústava České republiky, resp. je účelem fungování státu a státní moci. Respekt ke stejnému účelu se odráží i v čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky, podle něhož lze státní moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. Z uvedeného plyne, že ani Parlament, resp. jeho obě komory nemohou při přijímání zákonů postupovat libovolně, nýbrž jsou vázány právem (ústavním pořádkem a v jeho světle přijímaným a vykládaným parlamentním právem).“ (Nález Pl. ÚS 55/10 z 1.3.2011 (N 27/60 SbNU 279; 80/2011 Sb.).

„Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje, že považuje princip obecnosti ústavního zákona za komponent kategorie podstatných náležitostí právního státu. Připomíná, že obecnost není účelem o sobě, jejím účelem je zajistit oddělení zákonodárné, výkonné a soudní moci, rovnost ústavní úpravy pro obdobné situace a tím vyloučení svévole při uplatňování veřejné moci a umožnění garance ochrany práv jednotlivce v podobě práva na soudní ochranu. Smyslem a účelem obecnosti ústavního zákona, jako pojmového znaku kategorie právního státu, je proto ochrana svobody. Ve prospěch ústavní konformity ústavního zákona č. 195/2009 Sb. je argumentováno skutečností, že jím nebyl dotčen čl. 21 odst. 2 Listiny, nebylo tudíž prodlouženo, nýbrž zkráceno volební období Poslanecké sněmovny, protože nedošlo k omezení volebního práva občanů ani k zásahu do legitimacy Parlamentu. Relevantní teze směřující vůči tomuto argumentu odezněla již v rámci parlamentní rozpravy o návrhu ústavního zákona o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny v roce 1998: „Nebezpečnost navrhovaného zákona spočívá především v tom, že vytváří precedens nejvyšší právní síly, precedens, který říká, že je možné z momentálních, utilitárních politických důvodů měnit základní zákon země. Je-li to možné jednou, je to možné pokaždé. Ze stejných důvodů by mohl Parlament suspendovat pravomoc Ústavního soudu, pokud rozhodnutí Ústavního soudu odporují momentální politické vůli, ze stejných důvodů by mohl suspendovat pravomoci prezidenta, pokud jsou v rozporu s momentální politickou vůlí, ze stejných důvodů by mohl suspendovat Listinu základních práv a svobod, pokud je překážkou naplnění politických cílů. Zpochybnění základních právních jistot z politických důvodů je zpochybněním demokracie a vytváří potenciální nebezpečí nástupu autoritářství a

totality. A není nic platné, že autoři tohoto precedentu neměli a nemají, jak jsem přesvědčen, nic takového v úmyslu, a svým návrhem chtějí jen zajistit konání předčasných voleb. Politická logika se na úmysly neohlíží a ti, kdo půjdou příště cestou, kterou tento precedens otevírá, mohou mít úmysly jiné a mnohem temnější. Právě proto Ústava ČR v čl. 9 odst. 2 výslovně říká, že měnit základní náležitosti právního demokratického státu je nepřípustné.¹⁶⁾ Obdobně, jak tomu bylo v roce 1998, i v procesu přijímání ústavního zákona o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny zvolené v roce 2006 vůči uvedené argumentaci vyslovené v jeho prospěch odezvěly relevantní protiargumenty, a to zejména v obsáhle citovaném stanovisku Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury.“ (Nález Pl. ÚS 27/09 z 10.9.2009 (318/2009 Sb.; N 199/54 SbNU 445)

3. STÁTNÍ MOC MÁ SLOUŽIT VŠEM OBČANŮM: STÁT SE ZAMĚŘIL NA OCHRANU VELMI ÚZKÉ SKUPINY OBYVATEL A JEN ÚZKOU VÝSEČ PRÁVA NA ZDRAVÍ

„Konečně stát řídím jako rodinnou firmu a bylo to efektivní, konkrétní. Přesně jsme viděli naše opatření v praxi. Předtím ty vlády, ty různé zákony, vyhlášky, takže je v tom velký rozdíl.“ Andrej Babiš³

Ústava ČR

Čl. 2 odst. 3: Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

Vláda se rozhodla k úplnému umrtvení země z důvodu ochrany určité minoritní části populace před virem. Provedla několik mimořádně tvrdých opatření, která měla dopad na téměř všechna základní práva a svobody. Na piedestal bez uvážení souvislostí postavila záchranu holých životů (ač nebylo od počátku prokázáno, že by byla úmrtnost na daný vir zásadně závažná). Vláda v podstatě odmítla provést test proporcionality svých opatření, tj. neposoudila, zda je ochrana určitého počtu obyvatel skutečně odůvodnitelná ve vztahu k obrovským ztrátám zbytku společnosti, ve vztahu k občanům, kteří přežijí.

Není možné, aby kdykoli, nyní i v budoucnu, byla ochrana před nemocí jediným důvodem pro to, aby se přestala respektovat všechna ostatní základní práva a aby vláda velmi závažným způsobem ohrozila fungování dalších generací. Vláda je povinna zohlednit politické, sociologické a ekonomické důsledky svého jednání. Vláda musí vždy a za všech okolností sloužit všem občanům.

Ve jménu rizika, které ani není dost veliké, ani není přesně definováno jsme upustili od dodržování zákonů, od požadavků na moc výkonnou a na fungování Parlamentu. Bez toho, že bychom věděli, na jak dlouho a proč vlastně se máme vzdát samé podstaty našeho lidství, jsme nuceni žít jako nevolníci ve vlastním státě. Pod neustálým tlakem, v neúctě a zbavení veškeré naděje na lepší budoucnost, protože nikdy, skutečně nikdy nevíme, kdy nám vláda podobnou

³ <https://www.echo24.cz/a/SVWCM/koronavirus-nas-naucil-skvely-veci-konecne-ridim-stat-jako-firmu-libuje-si-babis>

bolest způsobí znovu a jak dlouho nás nechá trpět podruhé, potřetí nebo kolikrát bude sama chtít, aniž by se za tyto činy musela zodpovídat. To my, kdo přežíváme a přežijeme, jsme zbaveni života. Více než deset milionů občanů České republiky je omezeno na základních právech, aniž by se stát obtěžoval jakkoli vysvětlovat, jakkoli žádat, jakkoli prosit o součinnost a hlavně o důvěru.

Politikové občanům skrze epidemiology a vakcinology vyhrožují, že přísná opatření mohou zavést kdykoli znovu, jediným důvodem pro tento krok má být nárůst pozitivně testovaných osob na koronavirus. Těchto lidí bylo ale minimum i v době, kdy byl nárůst nejvyšší. Není možné kdykoli opakovaně zastavovat chod země a zásadně ohrožovat život všech občanů do budoucna. Musíme se smířit s faktem, že jsme smrtelní a že se zřejmě může kdykoli dnes i v budoucnu vyskytnout nemoc, na kterou zemře více lidí, což se s koronavirem nestalo a ani statistiky evropské dnes neukazují extrémní výkyvy v úmrtnosti za předemtné období, pokud tento stav srovnáme se závažnějšími chřipkovými epidemiemi, které jednou za několik let probíhají.

V letech 2009/2010 žádná podobná opatření přijata nebyla, ačkoli také probíhala pandemie vyhlášená WHO a dle vyjádření tehdejšího hlavního hygienika onemocnělo až 400 000 lidí, tito ale nebyli řádně odlišeni od probíhající epidemie klasické sezónní chřipky, se kterou mělo umřít okolo 2000 lidí.

I kdyby ve skutečnosti byla smrtelnost infekčnost koronaviru podstatně vyšší, žádný z těchto faktů by neospravedlnil destrukci společnosti. Nemůžeme se totiž dívat na jen a výhradně lidi, kteří zemřeli, jakkoli je jejich smrt individuálně v mnoha případech jistě velmi bolestná. Role státu není chránit lidi před smrtí za cenu nevyčísitelných nákladů, ale zajistit kvalitní fungování společnosti přes náročné podmínky. Právní stát má dát lidem svobodu a zajistit tu nejvyšší možnou míru ochrany občanům, kteří ji potřebují, nikoli však na úkor existence samotného právního státu.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Ústavní soud s odvoláním na dogmatiku základních práv v demokratickém právním státu (podle níž platí, že základní práva existují zásadně jako neomezená, zatímco jejich zákonná či zákonem umožněná omezení a jejich interpretace a aplikace soudem musí být realizována tak, aby bylo možno přezkoumat jak oprávněnost omezení z hlediska existence kolidujících práv a statků, tak i nutnost omezení z hlediska jeho intenzity, tj. z hlediska dodržení principu proporcionality), odmítl napadená rozhodnutí ústavněprávně aprobovat, neboť postrádají jak výslovnou specifikaci ústavním pořádkem zaručených práv a statků, které mají být omezením základních práv opatrované skrze velmi drastické omezení její způsobilosti k právním úkonům chráněny, tak tato rozhodnutí postrádají odůvodnění toho, proč nelze případnou kolizi práv opatrované s právy třetích osob, popř. jinými statky, řešit prostředky mírnějšími.“ (Nález II. ÚS 934/16, ze dne 13. 12. 2016)

4. NEPROVEDENÍ TESTU PŘIMĚŘENOSTI MEZI NEGATIVNÍMI A POZITIVNÍMI DOPADY VLÁDNÍCH OPATŘENÍ ZEJMÉNA S OHLEDEM NA DOPADY DO BUDOUCNA

„My máme plány, máme scénáře, ale celá situace se nějak vyvíjí. My něco dopředu oznámíme, ale stav se změní, k lepšímu, nebo horšímu. A pak nás všichni, i vy novináři, budou zkoušet a kritizovat za to, že jsme něco nesplnili. Proto jsme opatrní s výhledy.“ Andrej Babiš⁴

Listina základních práv a svobod

Čl. 3 odst. 1: Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Ústava ČR

Čl. 2 odst. 3: Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

Pokud by přesto vláda považovala za nezbytné omezit základní práva a svobody takovou měrou jakou to učinila, je naprosto nezbytné, aby měla vypracovanou podrobnou cost-benefit analýzu, která by zhodnotila dopady na všechny další části života společnosti. Není možné říci, že bojujeme s virem a nic dalšího nás nezajímá.

Společnost se skládá s dětí, které musí chodit do školy, ze sociálně slabých, kterým jsme se rozhodli v budoucnu zajistit pomoc, z nemocných, kterým byla během řady týdnů odmítána péče například preventivní, kdy byly odsunuty preventivní výkony i u pacientů s podezřením na rakovinu, kde je právě rychlá a účinná pomoc základem pro další léčbu nemoci. Vláda nezohlednil dopady na budoucí financování zdravotnictví, bezpečnosti, nezbytné ochrany životního prostředí a řešení sucha, které je mnohem vážnější a trvalejší hrozbou než jakýkoli virus, nebo školství. Vláda nezohlednila obrovské zásahy do podnikání a to, že svými kroky možná dovede stát do ekonomické deprese.

Není možné říci, že na úkor všeho ostatního chráníme životy úzké skupiny a zničíme životy všech. Nestojíme před žádnou volbou mezi penězi a životem, ale mezi životy a životy. Vláda měla jasně deklarovat, že zdravotnictví v určitých chvílích není schopno pojmout a ošetřit pacienty, zvláště ne ty, kteří mají velmi malou životní rezervu. Je to samozřejmě v lidské společnosti mimořádně smutné, ale jde o smutek individuální. Každý rok zemře v ČR asi 110 000 lidí. Každý z nich má velkou individuální cenu a každý z nich je součástí společnosti, ale žádný z těchto životů nemůže být sám o sobě důvodem pro zničení společenství jako celku. Naší povinností jako humánního společenství lidí je učinit vše pro to, abychom mohli co největšímu počet bytostí pomoci, abychom je mohli ochránit a léčit je. Nemůžeme to ale dělat tak, abychom zničili

⁴https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/koronavirus-andrej-babis-promorovani-velikonoce-testovani.A200408_153642_domaci_vov

to, co jsme vybudovali a ve skutečnosti v budoucnu právě těm zranitelným péči a pomoc neposkytovali. Moc výkonná zásadně pochybila, nepoměřila-li dopady svých rozhodnutí a postavila-li právo na život lidí ohrožených konkrétním virem nad právo na život ostatních.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Základním atributem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) je ochrana základních práv jednotlivce, do nichž je státní moc oprávněna zasahovat pouze ve výjimečných případech zejména tehdy, pokud jednatel svými projevy (včetně projevů volních, které mají odraz v konkrétním jednání) zasahuje do práv třetích osob nebo pokud je takový zásah ospravedlněn určitým veřejným zájmem, který však musí vést v konkrétním případě k proporcionálnímu omezení příslušného základního práva. Jinými slovy, podmínkou fungování právního státu je respektování autonomní sféry jednotlivce, která také požívá ochrany ze strany státu tak, že na jedné straně stát zajišťuje takovou ochranu proti zásahům ze strany třetích subjektů, jednak sám vyvíjí pouze takovou aktivitu, kterou do této sféry sám nezasahuje, resp. zasahuje pouze v případech, které jsou odůvodněny určitým veřejným zájmem, a kdy je takový zásah proporcionální (přiměřený) s ohledem na cíle, jichž má být dosaženo. (...) V takových případech musí státní moc takové projevy jednotlivců toliko respektovat, případně aprobovat, pokud má toto jednání eventuálně vyvolávat další právní důsledky. Autonomie vůle a svobodného individuálního jednání je na úrovni ústavní garantována čl. 2 odst. 3 Listiny. (...) Čl. 2 odst. 3 Listiny je třeba chápat ve dvojitým smyslu. Ve své první dimenzi představuje strukturální princip, podle něhož lze státní moc vůči jednotlivci a jeho autonomní sféře (včetně autonomních projevů volních) uplatňovat pouze v případech, kdy jednání jednotlivce porušuje výslovně formulovaný zákaz upravený zákonem. Také takový zákaz však musí reflektovat toliko požadavek spočívající v zabránění jednotlivci v zásazích do práv třetích osob a v prosazení veřejného zájmu, je-li legitimní a proporcionální takovému omezení autonomního jednání jednotlivce. Takový princip je pak třeba chápat jako esenciální náležitost každého demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Podobný obsah má také ustanovení čl. 2 odst. 4 Ústavy. Ve své druhé dimenzi pak působí čl. 2 odst. 3 Listiny jako subjektivní právo jednotlivce na to, aby veřejná moc respektovala autonomní projevy jeho osobnosti včetně projevů volních, které mají odraz v jeho konkrétním jednání, pokud takové jednání není zákonem výslovně zakázáno. Porušení tohoto práva se orgán státní moci dopustí i tehdy, pokud formalistickým výkladem norem jednoduchého práva odepře autonomnímu projevu vůle smluvních stran důsledky, které smluvní strany takovým projevem zamýšlely ve své právní sféře vyvolat. (...) Ustanovení čl. 2 odst. 3 Listiny ve své druhé dimenzi, v níž působí jako základní právo jednotlivce, je pak třeba aplikovat bezprostředně a přímo. V této dimenzi se nejedná o pouhé prozařování jednoduchým právem, nýbrž o subjektivní právo, které působí bezprostředně vůči státní moci. Orgány státní moci jsou proto povinny při aplikaci jednoduchého práva současně normy tohoto práva, v nichž se odráží čl. 2 odst. 3 Listiny a čl. 2 odst. 4 Ústavy jako objektivní ústavní princip, interpretovat rovněž tak, aby nezasáhly do subjektivního práva jednotlivce na autonomii vůle, jež garantuje také čl. 2 odst. 3 Listiny ve své druhé dimenzi.“ (Nález I. ÚS 546/03 z 28.1.2004 (N 12/32 SbNU 107))

5. ROZPUŠTĚNÍ POSLANECKÉ SNĚMOVNY

"Nechápu, proč si někdo myslí, že se snažíme něčeho zneužít. Tady není žádná diktatura, bojujeme za zdraví našich lidí." Andrej Babiš⁵

Ústava ČR

Čl. 26: Poslanci a senátoři vykonávají svůj mandát osobně v souladu se svým slibem a nejsou přitom vázáni žádnými příkazy.

Ještě před vyhlášením nouzového stavu, dne 11. 3. 2020, předseda Poslanecké sněmovny, Radek Vondráček, rozpustil jednání dolní komory parlamentu kvůli koronaviru. Následně se poslanci dohodli, že se budou scházet v omezeném počtu 100 poslanců namísto 200 poslanců. Těchto 100 míst se rozdělilo poměrně mezi poslance stran zvolené do Poslanecké sněmovny. Toto opatření podle našeho názoru zásadně omezilo možnost poslanců hlasovat v souladu se svým slibem, který dle čl. 23 odst. 3 Ústavy zní: „*Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj mandát budu vykonávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.*“ Je zjevné, že poslanci nemohou svoje rozhodování a svoji zodpovědnost přenést na své stranické kolegy, protože u nás nejsou poslanci ve svém hlasování zavázáni své straně a mandát musí vykonávat osobně, nikoli v zastoupení. Podle našeho názoru se jedná o situaci odlišnou od toho, když poslanci na jednání chybí z jiných důvodů, protože zde se takto nerozhodli dobrovolně, ale jejich mandát byl omezen bez toho, aby se sami mohli rozhodnout jinak. Poměrné rozdělení hlasů je tedy protiústavní.

Součástí řešení situace spojené s koronavirem bylo také vyhlášení tzv. stavu legislativní nouze podle § 99 zákona č. 90/1995 Sb., jednací řád Poslanecké sněmovny. Projednávání zákonů ve stavu legislativní nouze (zejm. s omezeným připomínkovacím procesem a nekvalitní přípravou samotných návrhů zákonů – bez přípravy věcných záměrů) se negativně projevuje na výsledné podobě legislativy, která doslova bez ladu a skladu“ překopává právní řád a vytváří naprostý chaos nebo silně zasahuje do základních lidských práv. Stav legislativní nouze byl a je při přípravě řady návrhů zákonů zneužit, aniž by byly splněny podmínky pro takový postup, které mj. vyplývají z nálezové činnosti Ústavního soudu: „*Ústavní soud musel v této souvislosti přihlédnout i k tomu, že ústavní pořádek explicitně připouští možnost projednat vládní návrh zákona ve zkráceném jednání pouze na základě čl. 8 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, a to v době stavu ohrožení státu nebo válečného stavu. Stanoví-li tedy ústavní pořádek takovouto možnost pouze v jediném případě, je zřejmé, že za jiných situací to obecně možné není. Nejde přitom o mezeru v Ústavě České republiky, pokud ústavní pořádek možnost projednat návrh zákona ve zkráceném jednání zná. Ústavodárce se toliko rozhodl tuto možnost připustit jen v extrémních a mimořádných situacích. Lze sice připustit, že na úrovni zákona (jednacího řádu) se zakotví další případy, kdy lze zákony projednat ve zkráceném řízení (legislativní nouze), avšak protože jde o úpravu praeter constitutionem a protože smyslem*

⁵ <https://tn.nova.cz/clanek/nova-odvysila-televizni-noviny-special-rozhovor-s-premierem-andrejem-babisem.html>

ústavněprávní reglementace zkráceného projednávání je ochrana práv a principů ovládajících legislativní proces v demokratickém právním státě, využití institutu legislativní nouze je možné jen za předpokladu širokého konsenzu v Parlamentu (aklamace, případně alespoň taková většina, která je srovnatelná s většinou vyžadovanou k přijetí ústavního zákona) anebo (a) jen tehdy, kdy typová závažnost situací, v nichž bude legislativní nouze použita, odpovídá závažností situacím, s nimiž počítá ústavní pořádek pro zkrácené projednání návrhu zákona (stav ohrožení státu, válečný stav).“

Víme, že zpočátku se Poslanecká sněmovna na nutnosti vyhlášení nouzového stavu a na stavu legislativní nouze shodla. Tato shoda však postupně při každé další žádosti vlády o prodloužení nouzového stavu oslabuje. Proto je nutno ji nepochybně znovu a znovu vyhodnocovat s každým hlasováním o jednotlivém vládním návrhu zákona. To se ale nestalo.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Posouzení povahy hrozících škod není exaktně kontrolovatelné, jejich vznik a rozsah se pohybuje jen v rovině pravděpodobných tendencí a vyžaduje vážení řady skutečností nebo souvislostí – např. zájmů jednotlivých dotčených subjektů, dopady z hlediska veřejných financí, vnitropolitické a zahraničněpolitické souvislosti. Z povahy věci přitom může být v řadě případů nezbytné reagovat bezprostředně bez toho, aby byly známy všechny relevantní informace, jež by jinak mohly případný závěr o důvodnosti přijetí zákona ve zkrácené proceduře relativizovat. Právě s ohledem na tyto souvislosti je posouzení uvedených okolností svěřeno v první řadě vládě, jejíž žádost je vyhlášení stavu legislativní nouze podmíněno, protože lze předpokládat, že právě vláda je s ohledem na svoji působnost a rozsah kompetencí nejvhodnějším orgánem pro to, aby dokázala dostatečným způsobem a v relativně krátkém období vyhodnotit závažnost určitých okolností, a to i při případném omezeném rozsahu informací, a na jejich základě posoudit důvodnost urychleného projednání určitého návrhu zákona ve stavu legislativní nouze...“

Jak již bylo uvedeno, byť je institut vyhlášení stavu legislativní nouze výhradně zákonným institutem, je třeba jej vykládat prizmatem principů, které jsou odvoditelné od normativního principu demokracie (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky), a proto musí být podmínky vyhlášení stavu legislativní nouze interpretovány velmi restriktivně. Důvody jeho aplikace musí být nesporně legitimní a ústavně aprobovatelné, jejich hodnocení musí podléhat nejpřísnějším měřítkům. Za účelem zamezení svévole (či zvlů) vládnoucí většiny musí být takové důvody podrobně, řádně a přezkoumatelně vyloženy tak, jak to vyžaduje doktrína omezování základních práv a jak plyne z idejí nároků kladených na spravedlivé rozhodování. Stejně přísnými měřítky, jsou-li již konkrétní důvody vyhlášení stavu legislativní nouze posouzeny jako legitimní a ústavně aprobovatelné, je pak nezbytné poměřovat i respektování všech svrchu zmíněných práv a principů ovládajících legislativní proces tentokrát již v rámci procedury předvídané pro stav legislativní nouze. Zejména proto, že v jejím rámci dochází jednak ke zřetelnému zkrácení legislativních procedur a omezení práv parlamentní opozice, jakož i k relativizování demokratických principů řádného legislativního procesu, a proto jakékoliv jejich další krácení či omezování práv a principů je třeba považovat za mimořádně závažné, neboť hrozí popření práv

opozice, jakož i demokratického principu, což by mohlo ovlivnit vážně a trvale samu kvalitu demokracie přinejmenším v její sociální percepci občanskou společností...

Konkrétně je třeba zdůraznit, že podmínkou vyhlášení stavu legislativní nouze není jen hrozba určitých negativních důsledků, ale především existence mimořádné okolnosti, která má potenciál ohrozit základní práva a svobody zásadním způsobem anebo kdy státu hrozí značné hospodářské škody (§ 99 odst. 1 JŘPS). Za mimořádnou okolnost (posuzováno prizmatem ústavních principů) je možno považovat jen takovou okolnost, která se zjevně vymyká běžnému průběhu politických procesů vnitřních i vnějších, anebo může jít o okolnost, kterou představují přírodní katastrofy. Právě ona mimořádnost odůvodňuje nezbytnost bezprostřední reakce ze strany zákonodárce a s tím související omezení ústavních principů, jež se vztahují k parlamentní proceduře. Závěr o existenci této mimořádné okolnosti tak musí mít rozumný základ a musí být podložen skutkovými okolnostmi. Její typová závažnost musí být přitom srovnatelná s čl. 8 ústavního zákona o bezpečnosti České republiky.

Samotnou důvodnost vyhlášení stavu legislativní nouze je nezbytné posuzovat s ohledem na dobu rozhodování a rozsah informací, jež byly v této době k dispozici. Dále je nezbytné poměřovat též intenzitu důvodů stavu legislativní nouze ve vztahu k omezení dotčených ústavních principů, neboť zájem na zabránění nebo odstranění jejích důsledků by měl s ohledem na chráněné hodnoty podle § 99 odst. 1 JŘPS v konkrétním případě převážet nad zájmem na řádném průběhu legislativní procedury. Musí být zřejmé, jaké konkrétní důsledky hrozí podle vlády pro hodnoty vymezené v tomto ustanovení, tedy co odůvodňuje závěr o hrozbě značných hospodářských škod nebo ohrožení základních práv a svobod nebo bezpečnosti státu. Tyto důvody přitom nesmí být svévolné a konkrétní návrh zákona, jehož projednání ve zkráceném jednání vláda navrhuje, musí představovat vhodný prostředek k zamezení vzniku či trvání předmětného ohrožení veřejného zájmu.“ (Nález Pl.ÚS 55/10 ze dne 1. 3. 2011)

6. VLÁDA NEJEDNÁ V SOULADU SE SLIBEM: NENÍ ZODPOVĚDNÁ SNĚMOVNĚ A NEREAGUJE DOSTATEČNĚ NA POŽADAVKY SNĚMOVNY

„Nikdo z nás nemá detailní plán s postupnými cíli. Jediný, kdo má plán, je ten virus.“ Jan Hamáček⁶

Ústava

Čl. 68 odst. 1: Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně

Jako občané jsme právem znechuceni tím, jak vláda jedná ve vztahu k Poslanecké sněmovně. Opakovaně není ochotna předložit žádné informace o tom, na základě čeho požaduje např. prodloužení nouzového stavu a na základě čeho vydává krizová opatření. K rozhodování nejsou přizváni odborníci a rozhodnutí vlády, byť mají fatální dopady na vše, co se ve státě děje, nejsou podrobena potřebné kritice.

⁶ <https://echo24.cz/a/SzbD9/nikdo-z-nas-nemuzemit-detailni-plan-tvrdi-hamacek-jediny-kdo-ma-plan-je-podle-nej-virus>

Opakovaně jsme jako občané svědky toho, že ani ti ministři, kteří mají na rozhodování vlády v nouzovém stavu největší vliv, a ani premiér nejsou schopni jednoznačně říci, zda a proč je nutno prodloužit nouzový stav, nemají žádný plán pro ověřování, zda jsou opatření skutečně nezbytná, nemají jasně stanovena kritéria, která mají být naplněna, neznají cíle, které opatřeními sledujeme. Dosud není zřejmé, zda je cílem totální ochrana ohrožené skupiny, nebo zda to je imunizace společnosti a otevření ekonomiky. Z kroků vlády není už vůbec patrné, jak bude řešeno předcházení tomu, aby podobná situace nevypukla znovu.

Mají být občané ochotni obětovat vše – normální životní podmínky, vztahy k ostatním lidským bytostem, náboženství i politické přesvědčení na oltář nepřesvědčivé jistoty, že neonemocní nebo že snad nezemřou? Taková společnost není životaschopná jako celek a přežijí-li jednotlivci, bude to jen smutná existence. Není možné žít dlouhodobě v jakési variantě nouzového stavu.

I v nouzovém stavu musí být vláda schopna odůvodnit plně a bez jakýchkoli vytáček svoje kroky právě Poslanecké sněmovně. Je to samozřejmostí v právním státě i tehdy, pokud bychom snad kdy byli ve válečném stavu nebo ve stavu ohrožení bezpečnosti. Z tohoto pravidla nemůže a nesmí v právním demokratickém státě existovat žádná výjimka.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Je conditio sine qua non každé demokratické vlády, že rozhodování o řadě odborných otázek svěřuje svým členům a jejich úřadům, a to i z hlediska běžné a nutné dělby práce. Vláda je vrcholným orgánem výkonné moci (§ 67 odst. 1 Ústavy). Ostatní orgány výkonné moci jsou tak vládě přirozeně podřízeny. Ministerstva jsou vládou řízena nejen prostřednictvím právních předpisů jako obecně závazných normativních aktů, ale i prostřednictvím interních normativních instrukcí a individuálních aktů (§ 21 zákona ČNR č. 2/1969 Sb., podle kterého se ministerstva ve veškeré své činnosti řídí ústavními a ostatními zákony a usneseními vlády). Zákon č. 2/1969 Sb. také vztah ministerstva a vlády výslovně vyjadřuje v § 28 odst. 1, podle kterého "činnost ministerstev řídí, kontroluje a sjednocuje Vláda ČR". Vláda je současně jako vrcholný orgán výkonné moci, jejím představitelem i ve vztahu k Poslanecké sněmovně. Ministerstva zpracovávají na svých úsecích otázky svěřené do jejich působnosti, a ve stanovených oblastech státní politiky je předkládají vládě jako celku k projednání. Nositelem ústavněpolitické odpovědnosti za činnost ministerstva je příslušný ministr, který je v tomto směru kontrolován běžnými prostředky parlamentní demokracie, jako jsou interpelace (čl. 53 odst. 1, 2 Ústavy), citační právo Poslanecké sněmovny a jejich orgánů nebo vyšetřovací komise (čl. 30, čl. 38 odst. 2 Ústavy).“ (Nález Ústavního soudu ze dne 13. 09. 1994, Pl. ÚS 9/94)

7. JAKÉ POZITIVNÍ ZÁVAZKY STÁT MĚL (A PORUŠIL)

„Nechceme omezit lidská práva a svobody.“ Andrej Babiš⁷

Listina základních práv a svobod

Čl. 1: Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Z hlediska vnitřního členění základních práv a svobod nutno poznamenat, že pokud je základní svoboda spjata s ochranou lidské autonomie zejména před zasahováním ze strany státu, základní právo představuje možnost aktivního jednání subjektu, jemuž koresponduje povinnost plnění ze strany opět zejména státu.“ (Nález Pl.ÚS 32/95 ze dne 3. 4. 1996)

a. Právo žít se prací a právo na sociální ochranu: Ohrožení celých skupin lidí, kteří jsou nebo budou závislí na sociální pomoci

„Musíme se zadlužit, abychom podpořili sociální smír, ubránili ekonomiku a zachovali lidem práci.“ Andrej Babiš⁸

Listina základních práv a svobod

Čl. 26 odst. 3: Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje.

Čl. 30 odst. 1: Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.

Čl. 30 odst. 2: Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

Česká republika funguje také jako tzv. sociální stát. Naší úlohou jako lidské společnosti je postarat se ekonomicky o ty, kdo se o sebe z nějakého vážného důvodu nemohou postarat sami. Proto poskytujeme seniorům důchody, chorým nemocenské dávky, lidem s postižením podporu, lidem, kteří nemohou najít práci finanční pomoc. Kromě toho stát spolufinancuje různé další služby jako jsou nejrůznější asistenti a sociální pracovníci, stát také podporuje stacionáře, různá sociální centra, domovy pro seniory, azylové domy. Stát pomáhá opuštěným a sociálně vyloučeným dětem, aby se jim přece jen o trochu lépe žilo ve světě, který je k nim nehostinný. Všechny tyto úkoly státu jsou významné pro život jednotlivců a jejich rodin.

⁷ https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/snemovna-koronavirus-mimoradna-schuze-osetrovne-zakony.A200324_055655_domaci_kop

⁸ https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/andrei-babis-uzavreni-hranic-zadluzeni-statu-financovani-zdravotnictvi-koronavirus-krize-dopady.A200418_101403_domaci_kuce

Řada těchto služeb byla reálně omezena během nouzového stavu a lidem se nedostalo potřebné a dostatečné pomoci. V budoucnu je potřeba řadu služeb zmodernizovat a mnohé od základu přebudovat. Nevyhovující jsou jak podmínky v domovech pro děti, tak pro seniory. Mladí i staří občané si zaslouží kvalitní život v malých komunitách, nikoli neosobní místa, kam jsou odloženi buď k tomu, aby dorostli do plnoletosti, nebo aby zemřeli, tedy abychom se o ně jako společnost mohli přestat starat.

Na velkou kvalitativní změnu, stejně jako na podporu potřebných je samozřejmě zapotřebí dostatek financí a stát se nemůže tvářit, že tyto finance, které získává zejména z daní, nepotřebuje. Jestliže dnes stát bez jakéhokoli plánu a bez citu a bez podklad ničí ekonomiku, přímo ohrožuje plnění jakékoli své sociální role v budoucnu.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Ustanovení čl. 26 odst. 3 Listiny (které s čl. 26 odst. 1 Listiny společně garantuje to, co Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech souhrnně nazývá „právem na práci“, byť se tomuto spojení ústavodárce v Listině záměrně vyhnul) oproti tomu jednak zdůrazňuje aktivní povinnost státu (snažit se vytvářet takové podmínky, které do největší možné míry umožní jednotlivci zajistit si vlastní činností prostředky pro své živobytí), jednak výslovným propojením práce s obživou posiluje vnímání práva na práci i jako předpokladu pro užívání dalších práv a svobod garantovaných ústavním pořádkem. Pokud je totiž člověku odepřena možnost obstarat si prostředky k životu, mohou se ostatní lidská práva a svobody stát pouhou iluzí.

Hodnotou chráněnou v čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny je tudíž jednak samotné vykonávání určité činnosti (povolání, práce), neboť již tím dochází k rozvoji lidské osobnosti, jak je nastíněno výše, jednak skutečnost, že díky této činnosti se člověk může materiálně o sebe postarat. Právo na práci tak nelze zúžit pouze na onen materiální prvek. Poskytnutí materiální podpory za současného odepření možnosti pracovat by zásadně bylo v rozporu s čl. 26 Listiny bez ohledu na výši poskytnutých „dávek“. Na druhou stranu práci, resp. povolání nelze od oné materiální složky zcela odtrhnout, jelikož činnost člověka získává charakter práce či povolání ve smyslu čl. 26 Listiny právě i tím, že jde o činnost pro společnost či jednotlivce do té míry hodnotnou, že člověku umožňuje (alespoň potenciálně) se sám o sebe postarat (byť to třeba nepotřebuje). Pod ochranou čl. 26 Listiny není vykonávání jakékoli činnosti, nýbrž právě činnosti, kterou lze charakterizovat jako povolání či práci a jejíž hodnota nespočívá jen v samotné činnosti, nýbrž současně i ve významu této činnosti pro člověka, který ji vykonává, tedy že tato činnost je zásadně způsobilá mu potenciálně zajistit živobytí.“ (Nález Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017 sp. zn. Pl. ÚS 8/16)

„Skutečnost, že nemají bezpodmínečnou povahu a je možné se jich domáhat pouze v mezích zákonů [čl. 41 odst. 1 Listiny základních práv a svobod]. Toto ustanovení dává pravomoc zákonodárci stanovit konkrétní podmínky realizace sociálních práv. Zákonné provedení nesmí

být v rozporu s ústavními principy, jinými slovy, příslušné zákony nesmí ústavně zaručená sociální práva popřít či anulovat. Při provádění ústavní úpravy, zakotvené v Listině, se zákonodárce musí řídit čl. 4 odst. 4 Listiny, podle kterého při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. U sociálních práv lze konstatovat, že jejich souhrnným omezením je právě skutečnost, že nejsou, na rozdíl např. od základních práv a svobod, přímo vymahatelná na základě Listiny. Jejich omezenost spočívá právě v nutnosti zákonného provedení, které je ovšem zároveň podmínkou konkrétní realizace jednotlivých práv. 53. Tyto skutečnosti souvisí se specifickým charakterem sociálních práv, která jsou závislá zejména na ekonomické situaci státu. Úroveň jejich poskytování reflektuje nejen hospodářský a sociální vývoj státu, ale i vztah státu a občana, založený na vzájemné odpovědnosti a na uznání principu solidarity. Míra, v jaké se princip odpovědnosti a solidarity projevuje v právním řádu daného státu, určuje také charakter tohoto státu (např. jako státu sociálního). (...). 54. Při realizaci sociálních práv se tedy od státu vyžaduje nejen jejich uznání, ale také jeho konkrétní aktivita, která umožní realizaci těchto práv. Plnění poskytovaná v rámci sociálních práv pocházejí ze státního rozpočtu a odpovědnost za tato plnění spočívá zcela na straně státu. Je-li to stát, kdo je a bude vázán sociálními plněními, pak také musí mít možnost stanovit konkrétní podmínky takového plnění. (...). “To ale „nesmí popřít samotnou existenci konkrétního sociálního práva, či ve svém důsledku vyloučit jeho realizaci. V rámci těchto mezí má zákonodárce poměrně širokou možnost upravit provedení jednotlivých sociálních práv, včetně možnosti jejich změn. 56. (...) Specifický charakter sociálních práv v žádném případě neznamena, že by jimi zákonodárce nebyl vázán. Zakotvení jejich existence v Listině znamená, že při zákonné úpravě musí být zachován jistý minimální standard těchto sociálních práv. V žádném případě tedy nesmí dojít k faktickému popření toho kterého sociálního práva, protože je zároveň třeba dostát principům stanoveným v Listině. Míru jejich dodržení je třeba posuzovat v každém jednotlivém případě realizace těchto práv zákonnou úpravou.“ (nálezn sp. zn. Pl. ÚS 2/08 ze dne 23. 4. 2008 (N 73/49 SbNU 85; 166/2008 Sb.)

b. Právo na informace

„Znáte pohádku Šíleně smutná princezna a povzdech k právě vypuknuté válce „teď už to neřídí králové, teď to řídí generálové“? Tak teď to neřídí ekonomové, teď to řídí epidemiologové. A ekonomové vám bez znalosti rozumných scénářů, co se může dít z hlediska šíření nákazy a boje s ní, smysluplný hospodářský odhad neudělají.“ Mojmír Hampl⁹

Listina základních práv a svobod

Čl. 17 odst. 5: Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti.

⁹ <https://www.reflex.cz/clanek/rozhovory/100533/ekonom-mojmir-hampl-prestali-jsme-zit-abychom-nezemreli.html>

Právo na informace je v demokratickém právním státě naprostým základem. Proto je vláda odpovědná Poslanecké sněmovně, aby se zástupci všech občanů dostali k informacím o tom, proč a na základě jakých informací jsou činěna důležitá rozhodnutí, proto existují ve Sněmovně interpelace.

Stejně jako poslanci mají právo na informace také občané. Je samozřejmé, že veřejná správa má jasnou povinnost sdělovat občanům vše, co je pro její rozhodování relevantní, musí zveřejňovat pravidelně potřebná data, analýzy a podobně. Díky právu na informace může probíhat vnější kontrola veřejné správy a občané mohou hodnotit, zda jsou kroky vlády vhodné. Vláda musí jako součást moci výkonné uveřejňovat informace odborné, kdy je zapotřebí, aby se vyjadřovali různí odborníci a aby názory jedněch byly předloženy ke kritice jiných odborníků. Tento princip by se samozřejmě neměl uplatňovat jen u prevence virů, ale také v jiných oblastech jako je řešení klimatických změn, dopadů sucha nebo například otázek spojených s budoucností vzdělávání, zdravotnictví či sociálního systému.

i. Nezajištění objektivního přístupu veřejnoprávní televize při informování občanů (úmyslné vyvolávání strachu a obav)

„Forma a intenzita neúměrná realitě vyděsí i válečné hrdiny. Navykl jsem si, že se má šířit při zdravotních ohroženích, tedy i v onkologii kde přes 40 let pracuji, spíše klid a naděje. Šířit strach není moc etické, byť snadné. Šířit neúměrný strach je navíc hloupé, kontraproduktivní.“ Jan Žaloudík¹⁰

Vláda nebyla schopna zajistit, aby se k občanům dostávaly adekvátní informace. Namísto toho jsme svědky exploze negativních, děsivých a šokujících zpráv ve většině médií, jejichž úkolem je jen vyvolávat paniku a šířit obavy. Samo ministerstvo zdravotnictví v neúnavném rytmu chrlí další a další a další čísla nakažených, jakkoli jsou směšně nízká, mají však stejný úkol jako činnost médií. Udržovat lidi v panice a ve střehu. Česká televize rezignovala na svoji roli veřejnoprávního média a stala se pouze státním médiem, které papouškuje informace od vlády, jakkoli jsou tyto neodborné, neustále se měnící (někdy i v jenom dni), nepřesné a neúplné.

ii. Nepravdivé informování ze strany vlády: nezajištění analýz a neposkytování dat

„Pokud by vláda zpřístupnila více než současná primitivní data, mohli bychom vědět, jak se nákaza vyvíjí u jednotlivých profesí (učitelů, prodavačů, zdravotníků, sociálních pracovníků), demografických skupin, jak se nákaza šířila ve školách či v různých lokalitách, jaký byl dopad restriktivních opatření včetně zpoždění účinku, jak se nákaza šířila lokálně, v menších a větších

¹⁰ <https://www.e15.cz/rozhovory/jeho-projev-je-hitem-socialnich-siti-sirit-strach-z-koronaviru-neni-eticke-varuje-senator-zaloudik-1368876>

obcích, jak efektivní bylo testování i další pro rozhodování podstatné informace. V zahraničí jde o zcela běžnou praxi.“ Tomáš Martínek¹¹

Vláda měla především směřovat ke střízlivému informování občanů, neměla nikdy připustit, aby se informování dělo skrze facebookový profil premiéra Je povinností vlády referovat o situaci pravdivě, využívat vhodný formát, sdělovat veřejnosti, z jakých podkladů vyplývají její rozhodnutí. Členové vlády během nouzového stavu nedostali žádné z těchto povinností, opakovaně si protiřečili a lidem neříkali pravdu.

iii. Dehonestace občanů potupným oslovováním skrze facebooková videa „Čau lidi“ – od občanů odvozuje svoji moc.

„V neděli večer mám „Čau lidi“, doufám, že se na to koukáte. Normálně tam oslovuji občany. Nemůžu na tiskových konferencích vždycky trávit dvě hodiny. To jsou nekonečné dotazy, které jsme možná i v minulosti zodpověděli xkrát. Takže v tom nehledejte nic nenormálního. Vždycky se domlouváme, kdo na tu tiskovku půjde. Když vám to udělá radost, tak tam v pátek půjdu.“ Andrej Babiš¹²

Je nám známo, že neexistuje základní lidské právo, které by zaručovalo občanů úctu, jež jim musí prokazovat premiér, potažmo celá vláda. Domníváme se ale, že je nepřípustné, aby premiér dehonestoval svůj úřad skrze mimořádně neuctivé oslovování lidu, od kterého odvíjí svou pravomoc, v žertovných videích „Čau lidi“, z nichž nejodpudivější bylo zřejmě to velikonoční, kterým Andrej Babiš zneuctil veškeré křesťanské tradice naší země.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Článek 17 Listiny garantuje právo na informace jako právo politické, jehož účelem je zajištění možnosti veřejnosti účastnit se rozhodovacích procesů, a je tak jednou z podmínek umožňujících zapojení občanů do mocenské hry. Informovanost totiž zásadním způsobem podmiňuje schopnost relevantně se vyjadřovat k otázkám veřejného života. Naopak institut utajování je nástrojem posilujícím mocenské zájmy úředního aparátu výkonné moci (vláda v širším smyslu). V moderní společnosti je vykonavatelkou moci byrokracie a byrokratická správa má tendenci být správou bez účasti veřejnosti. Kontrola poskytovaných informací, jakkoli je v určitých oblastech nutná, je současně významným rizikem pro demokratické principy vlády. Všechny tyto skutečnosti je třeba brát v úvahu při výkladu ústavního práva na informace. ... Ve světle tohoto významu práva na informace proto nelze toto právo v podobě práva na vyhledávání informací (čl. 17 odst. 4 Listiny) interpretovat pouze jako status negativus. Mnohem spíše jeho fundamentálnímu významu pro demokracii samu odpovídá interpretace tohoto práva jako práva vyjadřujícího status positivus s odpovídajícími povinnostmi veřejné moci. Omezení povinností veřejné moci poskytnout informace se pak smí pohybovat jen v limitech stanovených

¹¹ <https://www.forum24.cz/tomas-martinek-proc-vlada-odmita-zpristupnit-data-o-covid-19-vedcum/>

¹² https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-v-cesku-babis-voitech-nouzovy-stav-cestovani_2004241407_pj

čl. 17 odst. 4 Listiny. V tomto smyslu je dle mého názoru třeba vyložit odst. 5 čl. 17 Listiny. Takto restriktivně vyloženému účelu omezení práva na informace odpovídá i znění čl. 19 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. ... Nemohu se ztotožnit s metodou přezkoumávání napadeného ustanovení vyjádřenou v odůvodnění nálezu. Především namítám, že bylo-li napadené ustanovení vykládáno teleologickou metodou toliko ve vztahu k účelu zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, ve znění novel (dále jen "zákon"), aniž by byl účel tohoto zákona testován účelem, jímž lze z pohledu čl. 17 odst. 4 Listiny omezit základní právo na vyhledávání informací, byl tento test neúplný. Zákon lze totiž nepochybně považovat za ten zákon omezující právo na vyhledávání informací, jehož vydání předpokládá a umožňuje zmíněné ustanovení Listiny, ovšem pouze za účelem v tomto ustanovení Listiny uvedeným. Tento test je třeba provést i přesto, že příslušné ustanovení zákona nebyla a nemohla být navrhovatelem napadena. Tuto otázku by Ústavní soud řešil jako otázku "předběžnou" s dopadem na rozhodnutí ve věci samé." (Odlišné stanovisko soudkyně E. Wagnerové k nálezu Pl. ÚS 31/03 z 11.2.2004 (N 16/32 SbNU 143; 105/2004 Sb.)

c. Zásah do důstojnosti a rovnosti přeshraničních pracovníků (pendlerů): štvavá kampaň proti skupině obyvatel

„Jsem pendler, i když jsem byla doma celý březen, i teď lidi píší nenávistné dopisy. Nechtěli mne obsloužit v lékárně, když jsem si vyzvedávala životně důležité léky a předložila jsem kartičku pendlera. Přátelé posílají i hnusné SMS.“ Pendlerka¹³

Listina základních práv a svobod

Čl. 3 odst. 1: Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Čl. 10 odst. 1: Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.

Uzavřené hranice se přímo dotkly každého z nás, i když jsme neměli v plánu vycestovat. Jedna skupina obyvatel ale trpěla a trpí extrémně – přeshraniční pracovníci. V Schengenském prostoru se nemůžeme divit, že ne všichni z českých občanů chtějí pracovat jen a výhradně v ČR. Není na to vůbec nic špatného a nikdo by neměl být za svoje rozhodnutí trestán, jestliže takové rozhodnutí státy dobrovolně umožnily. V nouzovém stavu ale ČR přestala respektovat jakékoli závazky a znemožnila svým občanům vycestovat anebo přicestovat, a to i tehdy, když měli za hranicemi zdroj své obživy. Epidemiologická situace přitom nikdy nebyla v Německu a Rakousku nebo Polsku či Slovensku tak závažná, aby odvodňovala obavy státu z nakažení osob, jestliže stát současně umožňoval lidem v ČR pracovat – rizika byla stejná.

¹³https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/narodni-ustav-dusevniho-zdravi-studie-koronavirus-uzkost-diskriminace-pruzkum.A200422_110206_domaci_lre

Přesto se z pendlerů stala během nouzového stavu doslova štvaná zvěř, neboť byli označováni (hned po italských lyžařích – i zde se jednalo o zjevný nesmysl, protože virus by se v České republice objevil v každém případě, když žádný ze sousedních států nezůstal viruprostý) za potenciální přenašeče nemoci, kteří mohou infikovat ostatní spoluobčany. Jestliže stát akceptuje možnost pracovat za hranicemi a vracet se do ČR, nemá bez pádných a průkazných důvodů (kdyby se kupř. v zahraničí vyskytoval nebezpečný virus, který by v ČR toho času prakticky neexistoval, jednalo by se o jinou situaci) bránit občanům, aby se nadále živilí danou prací a pro možnost jejího výkonu má nastavit shodná pravidla, jako pro výkon práce v ČR, resp. může nastavit podmínky, ty však nesmí být neúměrně zatěžující a diskriminační. V žádném případě si však nesmí členové vlády nebo osoby s vládou spolupracující dovolit kritické subjektivní výpady proti konkrétní skupině obyvatel.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Rovnost všech lidských bytostí jako subjektů základních práv a svobod je obsahem v zásadě všech dokumentů chránících lidská práva. Jde mj. i o praktické poznání a uznání hodnoty každého člověka jako takového, bez ohledu na jeho schopnosti, znalosti a "užitečnost" či prospěšnost pro celek; z právně filozofického hlediska jde o projev dávné pravdy - ač nesčetněkrát v dějinách porušované - že s člověkem nikdy nesmí být svévolně zacházeno pouze jako s prostředkem sloužícím zájmům jiných. Lze konstatovat, že rovnost svobodného jedince v důstojnosti a právech je základním stavebním kamenem našeho ústavního řádu a promítá se vlastně i do celé Listiny ... Ústavní zásada rovnosti v právech náleží k těm základním lidským právům, jež konstituují hodnotový řád moderních demokratických společností. Princip rovnosti je právně filozofickým postulátem, který je v rovině pozitivního práva garantován zákazem diskriminace. Rovnost není kategorií neměnnou, neboť prochází vývojem, který její obsah obzvláště v oblasti práv politických a sociálních výrazně poznamenává. Rovněž mezinárodní dokumenty o lidských právech a mnohá rozhodnutí mezinárodních kontrolních orgánů vycházejí z toho, že ne každé nerovné zacházení s různými subjekty lze kvalifikovat jako porušení principu rovnosti, tedy jako protiprávní diskriminaci jedněch subjektů ve srovnání se subjekty jinými. Aby k porušení tohoto principu došlo, musí být splněno několik podmínek: s různými subjekty, které se nacházejí ve stejné nebo srovnatelné situaci, se zachází rozdílným způsobem, aniž by existovaly objektivní a rozumné důvody pro uplatněný rozdílný přístup. ...V oblasti občanských a politických práv a svobod, již imanentně charakterizuje povinnost státu zdržet se zásahů do nich, existuje pro preferenční zacházení s některými subjekty obecně jen minimální prostor. Naproti tomu v oblasti práv hospodářských, sociálních, kulturních a menšinových, v nichž je stát naopak k aktivním zásahům povinován – jelikož mají odstranit křiklavé aspekty nerovnosti mezi různými skupinami složitě sociálně, kulturně, profesně či jinak rozvrstvené společnosti – zákonodárce logicky disponuje mnohem větším prostorem k uplatnění své představy o přípustných mezích faktické nerovnosti uvnitř ní.“ (Nález Pl. ÚS 42/04 z 6.6.2006 (N 112/41 SbNU 379; 405/2006 Sb.)

d. Náboženská svoboda – kostely

„Asi jsme bohužel zapomněli na bohoslužby.“ Andrej Babiš¹⁴

Listina základních práv a svobod

Čl. 16 odst. 1: Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.

Jedním ze skutečně zarážejících momentů celé „pandemie“ je tvrdý zásah do náboženské svobody. V době největšího křesťanského svátku, Velikonoc, museli věřící strpět uzavření kostelů a současné otevření hobbymarketů, do kterých se nahnaly davy lidí. Kostely přitom samozřejmě nejsou nijak nebezpečným místem a věřící by zřejmě byli ochotni přistoupit na určitá omezení při výkonu konkrétních kroků při obřadech. Ale měli mít právo jít za duchovním a za svými blízkými. Nikdy dříve se v době epidemií, navíc skutečně krutých a ničivých, na rozdíl od nemoci Covid, neuzavírali kostely. Obrátit se s žádostí o duchovní podporu k Bohu v okamžicích, které mohou lidé považovat za tíživé, by mělo být samozřejmostí a stát nemá žádnou možnost do tohoto práva zasahovat s takovou razancí a bez odůvodnění. Osobní setkání v kostele nemůže nahradit žádná absurdita jako online vysílání mší.

Vláda navíc k celému problému přistoupila mimořádně necitlivě, zejm. opět kvůli nezvládnutým tiskovým prohlášením a kvůli nevhodným videím premiéra Babiše „Čau lidi“. Víra není a nesmí být otázkou politického marketingu, ale vždy a jedině výsledkem povinnosti státu zdržet se zásahů do práva na náboženskou svobodu.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Primární funkcí práva na respekt k soukromému životu je zajistit prostor pro rozvoj a seberealizaci individuální osobnosti. Vedle tradičního vymezení soukromí v jeho prostorové dimenzi (ochrana obydlí v širším slova smyslu) a v souvislosti s autonomní existencí a veřejnou mocí nerušenou tvorbou sociálních vztahů (v manželství, v rodině, ve společnosti) právo na respekt k soukromému životu zahrnuje i garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování jednotlivce o sobě samém. Jinými slovy, právo na soukromí garantuje rovněž právo jednotlivce rozhodnout podle vlastního uvážení, zda, popř. v jakém rozsahu, jakým způsobem a za jakých okolností mají být skutečnosti a informace z jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům. Jde o aspekt práva na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení, výslovně garantovaný čl. 10 odst. 3 Listiny [srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 23/05 ze dne 17.7.2007 (N 111/46 SbNU 41) nebo sp. zn. I. ÚS 705/06 ze dne 1.12.2008 (N 207/51 SbNU 577), anebo rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN ze dne 15.12.1983, BVerfGE 65, 1 (Volkszählungsurteil) či ze dne 4.4.2006, BVerfGE 115, 320 (Rasterfahndungsurteil II)]. (...) Naplnění výše předestřených podmínek pak Ústavní soud ve své judikatuře blíže konkretizoval při posuzování přípustnosti zásahu veřejné moci do soukromí jednotlivců v podobě užití

¹⁴ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vira-v-case-koronaviru-digitalni-bohosluzby-lamou-rekordy-100585>

odposlechů telekomunikačního provozu [srov. např. cit. nálezy sp. zn. II. ÚS 502/2000, sp. zn. IV. ÚS 78/01, sp. zn. I. ÚS 191/05 či nálezy sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29.2.2008 (N 46/48 SbNU 549)]. Zásah do základního práva jednotlivce na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny z důvodu prevence a ochrany před trestnou činností je tak možný jen skrze imperativní zákonnou úpravu, která musí především odpovídat nárokům plynoucím z principu právního státu a která naplňuje požadavky vyplývající z testu proporcionality, kdy v případech střetů základních práv či svobod s veřejným zájmem, resp. s jinými základními právy či svobodami je třeba posuzovat účel (cíl) takového zásahu ve vztahu k použitým prostředkům, přičemž měřítkem pro toto posouzení je zásada proporcionality (v širším smyslu). Taková právní úprava musí být přesná a zřetelná ve svých formulacích a dostatečně předvídatelná, aby potenciálně dotčeným jednotlivcům poskytovala dostatečnou informaci o okolnostech a podmínkách, za kterých je veřejná moc oprávněna k zásahu do jejich soukromí, a případně tak mohli upravit své chování tak, aby se nedostali do konfliktu s omezující normou. Rovněž musí být striktně definovány i pravomoci udělené příslušným orgánům, způsob a pravidla jejich provádění tak, aby jednotlivcům byla poskytnuta ochrana proti svévolnému zasahování. Posouzení přípustnosti daného zásahu z hlediska zásady proporcionality (v širším smyslu) pak zahrnuje tři kritéria. Prvním z nich je posouzení způsobnosti naplnění účelu (nebo také vhodnosti), přičemž je zjišťováno, zda je konkrétní opatření vůbec schopno dosáhnout zamýšleného cíle, jímž je ochrana jiného základního práva nebo veřejného statku. Dále se pak jedná o posouzení potřebnosti, v němž je zkoumáno, zda byl při výběru prostředků použit ten prostředek, který je k základnímu právu nejšetřnější. A konečně je zkoumána přiměřenost (v užším smyslu), tj. zda újma na základním právu není nepřiměřená ve vazbě na zamýšlený cíl, tzn. že opatření omezující základní lidská práva a svobody nesmějí, jde-li o kolizi základního práva či svobody s veřejným zájmem, svými negativními důsledky převyšovat pozitiva, která představuje veřejný zájem na těchto opatřeních [srov. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 3/02 ze dne 13.8.2002 (N 105/27 SbNU 177; 405/2002 Sb.)]. (...) Obdobný přístup zastává i ESLP ve své judikatuře. ESLP tak v souladu s čl. 8 odst. 2 Úmluvy, jež vymezuje ústavněprávní limity omezení základních práv a svobod jednotlivců garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy, v každém jednotlivém případě předně posuzuje, zda tvrzený zásah či omezení základních práv či svobod je podřaditelné pod rozsah ochrany čl. 8 Úmluvy. Pokud ano, byl-li tvrzený zásah do práva na soukromí ze strany veřejné moci proveden v souladu se zákonem, jež musí být dostupný a dostatečně předvídatelný, tedy vyjádřený s velkou mírou přesnosti tak, aby jednotlivci dovolil v případě potřeby regulovat své chování (srov. Malone proti UK, Amman proti Švýcarsku či Rotaru proti Rumunsku). Úroveň přesnosti požadované po vnitrostátní právní úpravě, která v žádném případě nemůže počítat se všemi eventualitami, do značné míry závisí na obsahu zkoumaného textu, na oblasti, kterou má pokrývat, a počtu a statusu osob, kterým je určena [Hassan a Tchaouch proti Bulharsku (no. 30985/96, 39023/97) ze dne 26.10.2000]. Přezkoumávaný zásah do základních práv či svobod garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy musí ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy být rovněž nezbytným v demokratické společnosti, sledovat Úmluvou aprobovaný účel (např. ochrana života nebo zdraví osob, národní a veřejné bezpečnosti, ochrana práv a svobod druhých či morálky, předcházení nepokojům a zločinnosti či zájem na hospodářském blahobytu země), který musí být relevantní

a řádně odůvodněný. Aby bylo možné zákonnou úpravu posoudit jako souladnou s Úmluvou, musí ve smyslu čl. 13 Úmluvy rovněž poskytovat přiměřenou ochranu proti svévoli, a v důsledku toho s dostatečnou jasností definovat rozsah a způsob výkonu pravomocí svěřených kompetentním orgánům (srov. *Kruslin proti Francii* či *S. a Marper proti UK*). Jinými slovy, úkony představující očividný zásah do základního práva na soukromý život se nesmí ocitnout mimo jakoukoli bezprostřední (preventivní či následnou) soudní kontrolu [srov. např. rozhodnutí věci *Camenzind proti Švýcarsku* (no. 21353/93) ze dne 16.12.1997].“ (Nález Pl. ÚS 24/10 z 22.3.2011 (N 52/60 SbNU 625).

e. Právo na podnikání a právo žít se prací

„Omezující návrhy měly za cíl ze systému vyjmout černé pasažéry.“ Alena Schillerová¹⁵

Listina základních práv a svobod

Čl. 26 odst. 1: Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.

Jedním z nejtvrdějších opatření, které navíc bude mít pro celou společnost následky mnohem závažnější než nemoc, je téměř úplné utlumení podnikání. Ohrožena je celá řada drobných a středních podniků a také míst pro zaměstnance. Je více než pravděpodobné, že stoupne nezaměstnanost a že mnoho podnikatelů skončí se svojí činností. To je pro stát a pro celou společnost mimořádně nežádoucí, a proto je i zde nutné požadovat po státu, aby učinil vše, aby takovému ohrožení pracovního života obyvatel předcházel a aby zasahoval do práva na podnikání a práva žít se prací jen minimálně a jen z podložených a nezbytných důvodů. To se v případě opatření státu přijatých v souvislosti s výskytem koronaviru nestalo a stát naprosto rezignoval na tuto svoji povinnost a na ochranu podnikání a pracovních míst.

Mimořádně silně jsou ohroženi lidé, kteří jsou teprve na začátku pracovního procesu. Je zřejmé, že budou jen obtížně hledat pracovní místo v silně poškozené ekonomice.

i. Rdousící efekt a nepodpoření podnikatelů při mimořádně tvrdých zásazích

„Přijatá opatření byla přiléhavá situaci. Něco jiného by bylo, kdyby vám zabavili dům, ale že nemůže podnikat, s tím musí každý podnikatel počítat, musí mít tak zvanou vatu na přežití.“ Marie Benešová¹⁶

Na rozdíl od jiných evropských států, nepřistoupila česká republika k reálné pomoci podnikatelům. Dokázala pouze vše zakázat, zavřít provozovny, ale nedokázala adekvátně reagovat a poskytnout podnikatelům potřebnou finanční pomoc. „Kurzarbeit“ sice do určité míry pomáhá kompenzovat náklady na zaměstnance, nepřispívá ale nijak podnikatelům

¹⁵ <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/osvc-nebudou-muset-podle-schillerove-dokladat-pokles-prijmu/1875558>

¹⁶ <https://ct24.ceskatelevize.cz/specialy/koronavirus/3091163-stat-opatrenimi-zadnou-skodu-nezpusobil-podnikatele-musi-mit-vatu-na>

k zajištění potřeb podnikání a jejich vlastních životních nákladů (byť např. státním zaměstnancům a rodičům pečujícím o děti školního věku stát kompenzuje ušlý plat/mzdu dostatečně; posledně jmenovaným však nebyl schopen v řadě případů poslat tzv. ošetřovné včas). Po řadě dlouhých a únavných debat dostali někteří živnostníci s velkou slávou tzv. pětadvacítku, což je směšná kompenzace, která není s to pokrýt ani základní náklady, natož snad životní potřeby rodiny. Pomoc v rámci půjček, tzv. Covid, je také nedostatečná, řada podnikatelů neprošla mimořádně složitými administrativními požadavky, navíc půjčky získaly kontroverzní společnosti.

Skandální jsou v této souvislosti urážlivé výroky ministryně financí Schillerové o tom, že podnikatelé jsou černí pasažéři nebo ministryně spravedlnosti Benešové, že podnikatelé měli mít nachystanou „vatu“.

ii. Budoucí zadlužení

„My, peníze? Nebudeme, nebudeme, určitě daně zvyšovat nebudeme.“ Andrej Babiš¹⁷

Stát svými neuváženými kroky poškodil podnikatele nejen v reálném čase, ale samozřejmě především do budoucna. Už nyní ekonomové předpokládají, že výkon české ekonomiky klesne, stejně jako výkon jiných ekonomik (ale kroky jiných států nemůže řešit český Ústavní soud, je na občanech těchto zemí, aby po vládách vyžadovali stejnou odpovědnost, což se dozajista stane). Budoucí snížení výkonu ekonomiky, snížení výběru daní a ohrožení plnění všech potřebných funkcí státu, od péče o zdraví, přes vzdělávání až po bezpečnost je více než pravděpodobné. Je třeba si uvědomit, že se nejedná o žádnou klasickou ekonomickou krizi, které přicházejí a odcházejí v pravidelných intervalech, ale o státem nařízené zastavení společnosti bez reálného důvodu. Bylo na státu, aby vypracoval cost-benefit analýzy (a k tomuto kroku měl vzhledem k tomu, že se virus v čínském Wuchanu vyskytl mnohem dříve a novinové zprávy o jeho šíření byly více než dostatečné (s tím, že předpokládáme, že se snad vláda nespolehá jen na Idnes.cz a na Lidovky, ale čerpá informace pro své kroky také od svých zpravodajců) a aby se rozhodl, jak bude postupovat, proč a z jakých důvodů, jaké budou mít jeho kroky následky a jak se s nimi stát i společnost vyrovná.

Namísto toho jsme zde byli nuceni poslouchat panické výkřiky o tom, že vše řídí vir, který jediný má plán, a že zde nikdy nic podobného nebylo. Toto tvrzení se navíc nezakládá na pravdě, neboť na přelomu let 2009/2010 jsme taktéž byly ve stavu, kdy WHO vyhlásila stav pandemie po 40 letech (předchozí pandemie z roku 1968 se taktéž týkala chřipky a zemřelo při ní 1-4 miliony lidí). V roce 2009/2010 však vláda nepřistoupila k žádným nevratným krokům, ačkoli nakažených dle tvrzení hlavního hygienika mohlo být až 400 000, (dle tvrzení předsedy ČLK až několik milionů), ale pandemie probíhala spolu s epidemií běžné chřipky, proto bylo cca 2500 mrtvých přiznáno na vrub obou nemocí (z toho prokazatelně na prasečí chřipku zemřelo 102 lidí, ale u většiny mrtvých ani nemocných se nic netestovalo).

¹⁷ <https://www.byznysnoviny.cz/2020/04/16/babis-chce-aby-eu-zrusila-green-deal-brusel-pry-dohodou-likviduje-ekonomiku-prumysl/>

Stát nemůže fungovat jen „pro ten dnešní den“, naopak musí myslet spíše na budoucnost, kterou každý den svými činy vytváříme. Proto nemůže reagovat jako pštros s hlavou v písku a předstírat, že se nic nestane, když se společnost zakuklí na tři měsíce nebo rok. Současně musí jasně prohlásit, že uhýbáním nebezpečí a snahou najít cestu, která nebude bolet, se ještě nikdy nic nedosáhlo. V roce 1938 jsme se o tom více než dostatečně přesvědčili my sami – ústupky Hitlerovi nevedly k žádnému řešení a rozhodně ničemu nezabránilly, jen zhoršily všechny možné následky. Byl to Churchill, kdo se rozhodl poslat na smrt vojáky, aby mohl zachránit národ a Evropu. Taková jsou rozhodnutí politiků, ne taková, která se schovají za epidemiologa Maďara a vakcinologa Prymulu, kteří mají v hledáčku jen eradikaci viru bez ohledu na následky.

iii. Ohrožení samoživitelek a lidí, kteří mají horší sociální postavení než soudci

„Pracuji jako pečovatelka, a vzhledem k tomu, že je školka zavřená, tak jsem zůstala doma s šedesáti procenty mého běžného platu. Nemám ani na nájem. Chodí mi jedenáct tisíc a za bydlení platím dvanáct a půl tisíce. Teta mi doplatí občas nájem a já pak třeba díky pomoci s hlídáním dětí kamarádce dostanu na revanš nějaké jídlo.“ Samoživitelka¹⁸

Stát nezohlednil dopady opatření na zvláště zranitelné skupiny obyvatel. Tíživá je situace pro rodiče dětí s postižením, pro dospělé lidi s postižením, pro samoživitele, kteří se snaží přivydělat si peníze prostřednictvím prací skrze dohody o provedení práce, pro lidi sociálně vyloučené, kteří nemají pravidelný příjem z pracovních poměrů. Všichni tito se ocitli mimo zájem vlády, jako by ve skutečnosti ani neexistovali. Do budoucna budou tito občané znatelně ohroženější skupinou na trhu práce a v důsledku toho budou mít zásadní problémy s vyděláním dostatku peněz pro svou obživu a především pro důstojný život. Nelze ze strany státu říci, že jediným cílem byla ochrana úzké skupiny lidí, bez ohledu na mimořádně závažné snížení kvality života ostatních. Ve společnostech jako je ta naše, musí neustále docházet k vyvažování zájmů a nikdy nemůže platit, že ochrana holého života stojí nade vším ostatním, byť by měla zruinovat životy milionů lidí.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Ústavní soud v žádném případě nezpochybňuje právo státu, s ohledem na jeho ústavní odpovědnost za zajištění práv plynoucích z čl. 31 Listiny, volit nástroje k zajišťování těchto práv i nástroje kontroly a regulace zdravotnických zařízení zdravotní péči poskytujících, neboť sleduje legitimní cíl. Toto právo však nelze pojímat absolutně, tj. v tom smyslu, že v zájmu jeho zajištění lze zcela eliminovat všechna ostatní práva a ústavně chráněné hodnoty, tedy i právo na samosprávu.“ (Nález Pl.ÚS 51/06 ze dne 27. 9. 2006)

„Zákon o státním rozpočtu obsahuje souhrn očekávaných příjmů a odhadovaných výdajů státního rozpočtu v rozpočtovém roce. Z obsahového hlediska se jedná pouze o zákon ve formálním smyslu (srov. náleze ze dne 10.9.2009 sp. zn. Pl. ÚS 27/09; N 199/54 SbNU 445;

¹⁸ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/svedectvi-samozivitelek-nezbyva-na-najem-obed-varime-za-40-korun-102906>

318/2009 Sb.), neboť jeho obsahem nemůže být stanovení práv a povinností. Navzdory tomu má tento zákon zásadní politický význam, neboť závazným způsobem stanovuje především strukturu výdajů státního rozpočtu, a umožňuje tak prostřednictvím přerozdělení příjmů ze státního rozpočtu uskutečňovat vládě její politické priority (srov. citovaný nálezn sp. zn. Pl. ÚS 21/01). Avšak ani v tomto směru není uvážení vlády a Poslanecké sněmovny neomezené, neboť při stanovení výše a struktury příjmů a výdajů státního rozpočtu musí vycházet z platných právních předpisů, které zakotvují práva a povinnosti mající dopad na státní rozpočet v podobě mandatorních výdajů. Prosazení priorit vlády v zákoně o státním rozpočtu tak zpravidla provází i nezbytná změna zvláštních zákonů umožňující dosažení požadovaných změn na příjmové nebo výdajové stránce státního rozpočtu.“ (Nález Pl. ÚS 55/10 z 1.3.2010 (N 27/60 SbNU 279; 80/2011 Sb.)

„Vedle toho obnova žádoucího stavu sektoru veřejných institucí má široké celospolečenské dopady. Zajištění zdravých a dlouhodobě udržitelných veřejných financí vytváří prostor pro svobodné rozhodování o realizaci rozpočtové a fiskální politiky, a tedy umožňuje v budoucnu vynakládat finanční prostředky územních samosprávných celků na oblasti, jejichž rozvoj je nezbytný a prospěšný. Nelze opomenout, že prostřednictvím udržitelných zdravých veřejných financí je garantována i schopnost České republiky plnit své mezinárodní závazky i v situaci poklesu hospodářského cyklu (recese). Těmito závazky jsou především povinnosti vyvarovat se nadměrného schodku veřejných financí dle článku 126 odst. 1 a 2 SFEU ve spojení s Protokolem č. 12 o postupu při nadměrném schodku a navazujícího sekundárního práva Evropské unie, především Paktu o stabilitě a růstu. Nezbytnost dlouhodobě udržitelných zdravých veřejných financí představuje celoevropský fenomén, neboť schodkové hospodaření svědčí o neodpovědnosti vůči budoucím generacím. Tento fenomén dokládá i zahraniční srovnání s jinými zeměmi Evropské unie, které ve větší či menší míře tyto požadavky primárního a sekundárního práva postupně implementují ve vztahu k jednotlivým složkám sektoru vládních institucí.“ (Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 6/17).

„Na základě popsaného systému, na základě jeho principů, promítnutí těchto principů do zákonné úpravy, jakož i způsobu jeho financování, Ústavní soud posuzoval naplnění ustanovení čl. 30 odst. 1 Listiny, stanovícího, že "občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele", zákonem č. 155/1995 Sb., respektive jeho napadeným ustanovením § 15. Listina uvádí základní parametry, které definují sociální záruky důstojné lidské existence. Cílem soudobého sociálního zabezpečení v nejobecnějším slova smyslu je regulace odpovědnosti občana za svou budoucnost (povinné pojistné systémy) a stanovení míry a forem sociální solidarity mezi občany (povinný či dobrovolný transfer prostředků skrze daňovou soustavu nebo sponzorováním); srov. Klíma, Karel a kol.: Komentář k Ústavě a Listině, 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, Plzeň 2009, s. 1234.

Zákonná úprava vycházející z obecných principů se snaží zabezpečit přiměřené hmotné zabezpečení všem účastníkům důchodového pojištění, a to s maximálním akcentem na princip solidarity jak intergenerační, tak intragenerační (tj. příjmové). K pojmu solidarita se Ústavní soud vyjádřil již v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/08 ze dne 23. 4. 2008 (N 73/49 SbNU 85; 166/2008 Sb.):

"Míra uznání principu solidarity závisí na úrovni etického chápání soužití ve společnosti, její kulturnosti, ale i smyslu jednotlivce pro spravedlnost a sounáležitost s ostatními a sdílení jejich osudu v určitém čase a místě. Solidaritu lze z pohledu jednotlivce vnímat jako vnitřní či vnější. Vnitřní solidarita je dána citovou blízkostí vztahu k ostatním, je spontánní, uplatňuje se především v rodině a v dalších partnerských společenstvích. Stát do tohoto vztahu zpravidla nezasahuje, nebo jen velmi omezeně (viz rodinněprávní vztahy upravené zákonem o rodině). Vnější solidarita tuto citovou blízkost postrádá, a souhlas jednotlivce s jejím uplatňováním je proto zdráhavější. Jedná se například o solidaritu bohatých s chudými, schopných s méně schopnými, zdravých s nemocnými. Stát se v této oblasti uplatňuje svojí mocensko-vrchnostenskou funkcí velmi aktivně. Přes princip solidarity se uskutečňuje přerozdělování, tj. pohyb přenášející zdroje od jedněch k druhým - těm potřebným. Solidarita má své hranice. Nemůže mít natolik vychýlenou podobu, aby ji ti, které postihuje, pociťovali jako nepřiměřenou, neproporcionální, nebo dokonce nespravedlivou a odňali jí svůj tichý souhlas. Ve jménu solidarity může stát postihovat pouze takovou část majetku schopného, aby současně nedestruoval aktivitu jeho výkonu a nedostal se za ústavní hranici ochrany majetku."

Ústavní soud nikterak nezpochybňuje ve vztahu k důchodovému systému princip mezigenerační solidarity, neboť na něm je, jakožto systém průběžně financovaný, vybudován. Předmětem posouzení musí být nicméně solidarita příjmová (intragenerační), odrážející se v jednotné procentuální sazbě pojistného odváděného ekonomicky aktivním obyvatelstvem; vysokopříjmové skupiny obyvatelstva tedy odvádějí každoročně do systému pro výplatu důchodových dávek výrazně vyšší finanční částky než skupiny nízkopříjmové. Princip příjmové solidarity se projevuje tím, že při konstrukci výpočtu důchodu podle platné právní úpravy důchodový systém neposkytuje všem pojištěncům ekvivalentní plnění, neboť – jak již bylo shora uvedeno - mj. naplňuje i ochrannou a přerozdělovací funkci sociální politiky.

Při realizaci uvedené ochranné a přerozdělovací funkce sociální politiky by však zákonodárce při konstrukci důchodového systému, respektive při konstrukci výpočtu důchodových dávek neměl potlačovat další esenciální funkce sociální politiky, tedy ani funkci stimulační, která by měla žádoucím způsobem ovlivňovat ekonomické chování pojištěnců a ve svém důsledku vést ke zvyšování celkových příjmů daného systému...

Na základě popsaného systému, na základě jeho principů, promítnutí těchto principů do zákonné úpravy, jakož i způsobu jeho financování, Ústavní soud posuzoval naplnění ustanovení čl. 30 odst. 1 Listiny, stanovícího, že "občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele", zákonem č. 155/1995 Sb., respektive jeho napadeným ustanovením § 15. Listina uvádí základní parametry, které definují sociální záruky důstojné lidské existence. Cílem soudobého sociálního zabezpečení v nejobecnějším slova smyslu je regulace odpovědnosti občana za svou budoucnost (povinné pojistné systémy) a stanovení míry a forem sociální solidarity mezi občany (povinný či dobrovolný transfer prostředků skrze daňovou soustavu nebo sponzorováním); srov. Klíma, Karel a kol.: Komentář k Ústavě a Listině, 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, Plzeň 2009, s. 1234.

Zákonná úprava vycházející z obecných principů se snaží zabezpečit přiměřené hmotné zabezpečení všem účastníkům důchodového pojištění, a to s maximálním akcentem na princip solidarity jak intergenerační, tak intragenerační (tj. příjmové). K pojmu solidarita se Ústavní soud vyjádřil již v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/08 ze dne 23. 4. 2008 (N 73/49 SbNU 85; 166/2008 Sb.): "Míra uznání principu solidarity závisí na úrovni etického chápání soužití ve společnosti, její kulturnosti, ale i smyslu jednotlivce pro spravedlnost a sounáležitost s ostatními a sdílení jejich osudu v určitém čase a místě. Solidaritu lze z pohledu jednotlivce vnímat jako vnitřní či vnější. Vnitřní solidarita je dána citovou blízkostí vztahu k ostatním, je spontánní, uplatňuje se především v rodině a v dalších partnerských společenstvích. Stát do tohoto vztahu zpravidla nezasahuje, nebo jen velmi omezeně (viz rodinněprávní vztahy upravené zákonem o rodině). Vnější solidarita tuto citovou blízkost postrádá, a souhlas jednotlivce s jejím uplatňováním je proto zdráhavější. Jedná se například o solidaritu bohatých s chudými, schopných s méně schopnými, zdravých s nemocnými. Stát se v této oblasti uplatňuje svojí mocensko-vrchnostenskou funkcí velmi aktivně. Přes princip solidarity se uskutečňuje přerozdělování, tj. pohyb přenášejí zdroje od jedněch k druhým - těm potřebným. Solidarita má své hranice. Nemůže mít natolik vychýlenou podobu, aby ji ti, které postihuje, pocítovali jako nepřiměřenou, neproporcionální, nebo dokonce nespravedlivou a odňali jí svůj tichý souhlas. Ve jménu solidarity může stát postihovat pouze takovou část majetku schopného, aby současně nedestruoval aktivitu jeho výkonu a nedostal se za ústavní hranici ochrany majetku."

Ústavní soud nikterak nezpochybňuje ve vztahu k důchodovému systému princip mezigenerační solidarity, neboť na něm je, jakožto systém průběžně financovaný, vybudován. Předmětem posouzení musí být nicméně solidarita příjmová (intragenerační), odrážející se v jednotné procentuální sazbě pojistného odváděného ekonomicky aktivním obyvatelstvem; vysokopříjmové skupiny obyvatelstva tedy odvádějí každoročně do systému pro výplatu důchodových dávek výrazně vyšší finanční částky než skupiny nízkopříjmové. Princip příjmové solidarity se projevuje tím, že při konstrukci výpočtu důchodu podle platné právní úpravy důchodový systém neposkytuje všem pojištěncům ekvivalentní plnění, neboť - jak již bylo shora uvedeno - mj. naplňuje i ochrannou a přerozdělovací funkci sociální politiky.

Při realizaci uvedené ochranné a přerozdělovací funkce sociální politiky by však zákonodárce při konstrukci důchodového systému, respektive při konstrukci výpočtu důchodových dávek neměl potlačovat další esenciální funkce sociální politiky, tedy ani funkci stimulační, která by měla žádoucím způsobem ovlivňovat ekonomické chování pojištěnců a ve svém důsledku vést ke zvyšování celkových příjmů daného systému." (Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 8/07 ze dne 23. 3. 2010).

f. Právo na zdraví a přístup ke zdravotní péči

„V tuto chvíli i z hlediska toho, že máme národní dispečink kapacit intenzivní péče a sledujeme tak intenzivní péči na denní bázi, tak jsme schopni toto už akceptovat a vyhodnocovat kapacity tak, aby je poskytovatelé mohli využít částečně pro jiné pacienty než s nemocí covid-19.“ Adam Vojtěch¹⁹

Listina základních práv a svobod

Čl. 31: Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

Dostupnost a kvalita zdravotní péče se stala Achillovou patou celé snahy po eradikaci viru, neboť ve jménu záchranu životů byly stejně cenné životy ohroženy nebo dokonce přímo obětovány. Právě nedostupnost zdravotní péče nejlépe a nejrychleji ukazuje absurdnost snahy státu jít jen po jednom viru jako alfě a omeze fungování společnosti, která je složitým a náročným organismem, kde jeden drobný zásah vyvolá mnoho vážných následků. Mnoha a mnoha lidem byly v důsledku mimořádného opatření ministerstva zdravotnictví odloženy zákroky, mnoho lidí se v důsledku nedostatečných a nerelevantních informací o nákaze, nebo spíše v důsledku neúměrné mediální masáže, bálo jít k lékaři, mnozí lékaři bezohledně uzavřeli svoje ordinace a fungovali online nebo na telefonu. Vláda tento stav přímo podpořila a neučinila žádné kroky k tomu, aby se lidé dostali k potřebné zdravotní péči. Stát si v této době dovolil tvrdě diskriminovat téměř celou populaci a požadoval po zdravotnických zařízeních, aby se soustředila jen a jen na řešení jednoho jediného viru, ačkoli v ČR ročně umřou desetitisíce lidí na rakovinu nebo na kardiovaskulární choroby. Zanedbáním prevence po dobu minimálně dvou měsíců, ovšem fakticky delší, protože odložením zákroků samozřejmě jejich potřeba nezmizí, ale nakupí se potřební pacienti, takže se k péči dostanou mnohem později, než by bylo žádoucí nebo dokonce rozhodné z hlediska jejich šancí na uzdravení.

Také v tomto ohledu stát naprosto zklamal a neučinil dostatečné kroky k vyvážení zájmů – nelze říci, že v zájmu totální ochrany vybraných občanů nebudeme ošetřovat jiné občany. Je vždy a za každé situace povinností státu zájmy vyvažovat a politicky rozhodovat o splnění povinností státu.

i. **Ohrožení zdraví neposkytováním zdravotní péče**

„Jeden měsíc by ve screeningu nepředstavoval zásadní problém, pokud by ženy pak začaly na vyšetření chodit (a vše dohnaly). My ale pozorujeme, že strach z koronaviru i nyní vede k tomu, že ženy žijí v představě, že hlavní a jedinou hrozbou je epidemie. Jsou důvodné obavy, aby ženy nepřestaly vůbec na prevenci chodit a oddalovaly vyšetření i v případě, že mají obtíže, našly se bulku v prsu apod. Byla by to obrovská chyba, jen podotýkám, že na rakovinu prsu

¹⁹ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-v-cesku-bezne-pece-zdravotnictvi_2004141923_cen

zemře ročně asi 1600 žen, většinou v produktivním věku, zatímco úmrtnost na koronavirus je ani ne desetinová.“ Jaroslav Štěrba²⁰

Mnozí lékaři již zpočátku krize upozorňovali na fakt, že je Covid, ač neohrožuje populaci v takové míře, upřednostňován před ostatními nemocemi. Odborníci poukazovali na fakt, že zejména u prevence rakoviny, resp. u zahájení co nejrychlejší léčby budou dopady pro mnoho pacientů devastující. Ukázalo se, že se do nemocnice nedostali včas dokonce ani lidé se zánětem slepého střeva, což je banální operace, pokud se provede včas, nikoli však v okamžiku, kdy slepé střevo praskne a znečistí dutinu břišní. Listina základních práv a svobod neumožňuje odsunout pacienty s nemocemi jinými, než je jedna státem vybraná, na vedlejší kolej, stát z nich nesmí udělat pacienty druhé kategorie, kterým není poskytována dostatečná péče, pokud současně vybírá daně na poskytování veřejné zdravotní péče a garantuje občanům, že jim tato péče bude poskytnuta.

ii. Jak v době samotného nouzového stavu, tak ohrožení kvality lékařské péče v následujících letech, kdy dojde k poklesu příjmů státního rozpočtu

„Skutečně to nepovede ke zhoršení kvality českého zdravotnictví.“ Adam Vojtěch²¹

Jako občané České republiky jsme si vědomi, jak velké boje se soustavně vedou o státní rozpočet a o kapitolu, která se týká zdravotnictví. Stát svými kroky snížil do budoucna výběr daní a tím zásadně ohrozil lékařskou péči. Výpadek v platbách za zdravotní pojištění od podnikajících subjektů se stát snaží nahradit tím, že zvýšil platby pojistného za státní zaměstnance. Je to holý nesmysl, který má jen zakrýt (velmi krátkodobě) fakt, že budou zdravotnictví chybět miliardy. Není to samozřejmě řešení, které může stát použít, neboť jde o pouhé přerozdělení zbývajících peněz, které stát ještě neutratil. Jakékoli další navyšování plateb do zdravotnictví, bez toho, aby se současně léčila zničená ekonomika je pouhým zadlužováním našich dětí, příštích generací.

iii. Ohrožení seniorů

„Ohroženou skupinou jsou chronicky nemocní, senioři. Teď je důležité v rámci chystané chytré karantény ochránit tyhle skupiny. Když se podíváme třeba na Francii, tam to byl obrovský problém. Takže prioritou je ochrana domovů seniorů a sociálních služeb.“ Andrej Babiš²²

Senioři a ochrana jejich zdraví a života se stali nejvděčnějším nástrojem vládní propagandy. „Babičky a dědečkové“, jak si Andrej Babiš občany dovolil označit v jednom ze svých četných projevů k národu, přitom byli ohroženi nejvíce, ať už zbytek národa dělal prakticky cokoli, protože příliš mnoho z nich žije osaměle v domovech pro seniory nebo dožívá v LDN. Personál

²⁰ <https://echo24.cz/a/SVynC/chirurgove-uz-dlouho-nevideli-tolik-prasklych-slepych-strev-rika-reditel-fn-brno>

²¹ https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/snemovna-koronavirus-zakony-rozpocet-kompenzacni-bonus.A200422_055455_domaci_kop

²² https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/koronavirus-andrej-babis-promorovani-velikonoce-testovani.A200408_153642_domaci_vov

těchto zařízení se může snažit, jak chce, ale zabránění šíření nemocí mezi oslabenými lidmi, kteří nemají na světě příliš mnoho radosti a jejich imunita je slabá, těla vážně nemocná a duše ještě víc, nemají příliš mnoho možností, jak vzdorovat chřipce ani koronaviru. To se ukázalo v Itálii, Španělsku, Německu, Švédsku, prostě všude. Staří a nemocní lidé prostě umírají a naším úkolem je jim jednak zpříjemnit poslední léta života (což by měl být důležitý úkol státu, který se ale těžce prodává v rámci PR kampaně, zvláště když lidí žijící ve velkých sociálních zařízeních ani mnohdy nevolí) a jednak je pokud možno ochránit a poskytnout jim péči, která buď ještě může vést k záchraně života anebo je už jen paliativní – opět s cílem zajistit lidské bytosti co nejsnazší a málo bolestivý odchod z tohoto světa.

To, že vláda nezajistila potřebné zdravotnické vybavení právě těmto místům, je trestuhodným selháním a otevřeně věříme, že za to ponесou členové vlády a jiné zodpovědné osoby plnou odpovědnost. Ačkoli tedy vláda donutila celou společnost, aby se zcela zastavila, nedokázala v žádném případě seniory vhodně ochránit. Na to je samozřejmě (opět!) nutná koncepce, nikoli bezmyšlenkovité zkratkovité reakce na tiskových konferencích.

Současně je ohrozila do budoucna existenčně, kdy je více než jasné, že nebude možné splnit populistické sliby o přidávání na důchodech. Se vzrůstající inflací jsou senioři silně ekonomicky ohroženou skupinou. Vedle toho se právě seniorů a vážně nemocných nejvíce týká bod o omezení zdravotní péče v důsledku chybějících prostředků ve státním rozpočtu.

iv. Ohrožení zdraví rouškami – nezohlednění zdravotního stavu podstatné části obyvatel, vyžadování povinnosti, jejíž splnění stát neumožnil

„Ministerstvo Vámi požadovanými studiemi ani jinými podklady týkajícími dopady nošení roušek nedisponuje, protože Vám nemůžeme poskytnout ani dalším informace, jež ve spojení s těmito podklady požadujete. Pokud jde o Váš dotaz související s potenciálními dopady nošení roušek na některé rizikové skupiny, lze nad rámec výše uvedeného konstatovat, že ministerstvo si je samozřejmě dyskomfortu spojeného s nošením roušek vědomo, tím spíše u některých skupin osob typicky s respiračním onemocněním. Tento krok se však ve vztahu ke snižování šíření nákazy novým koronavirem ukazuje jako velmi účinný. Jakmile epidemiologická situace dovolí, bude nepochybně upuštěno i od tohoto opatření.“ Z informace poskytnuté Ministerstvem zdravotnictví²³

Smutným mementem nouzové stavu zůstane povinnost zakrývat si obličej nejrůznějšími látkami. Stát nebyl schopen zajistit (což upřímně mu nelze zcela zazlívat) profesionálně ústenky nebo respirátory pro celou populaci. Navíc každá taková jednorázová ústenka má mimořádně krátkou životnost, proto by jejich opakované zajišťování bylo nemožné. I kdyby si je občané měli stále kupovat (byly-li by dostupné v lékárnách), nebylo by to například pro rodiny finančně únosné. Přesto, že profesionální ústenky nebyly dostupné, stát nařídil povinnost zakrývat si ústa. Protože je prokázáno, že samotné roušky nejsou s to chránit před virem jejich nositele,

²³ <http://stavbez nouze.cz/blog/skodi-rouscky-zdravi-nezajima-nas-to-vas-ministr/>

příspěchal stát s tvrzením, že se občané chrání rouškami navzájem. České švadlenky zasedly ke strojům a přes noc zásobily všechny necertifikovanými rouškami.

Ministerstvo zdravotnictví si nijak nezjišťovalo dopady roušek na lidské zdraví, zejm. pokud jde o opakované vdechování nebezpečných patogenů a nečistot, kterých se naše plíce vydechováním přirozeně zbavují. Krom toho stát ani neověřil, jaké dopady může mít nošení roušek na různé skupiny populace, kterým byly následně, po značné časové prodlevě, povolovány nejrůznější nelogické výjimky. Na negativní dopady roušek přitom poukazuje řada lékařů.

V evropském kontextu samozřejmě neexistují relevantní výzkumy, které by řešily zdravotní důsledky zakrývání obličejů (z hlediska omezení dýchání). Proto musíme jít do jiných kultur, kde jsou ženy nucen zakrývat si obličej po staletí. V odborných člancích se uvádí, že ženy ze Saudské Arábie mají znatelně omezené dýchací funkce právě kvůli dlouhodobému nošení nikábu, který funguje stejně jako roušky.

Nošení roušek navíc ukládá Ministerstvo zdravotnictví skrze mimořádné opatření, k jehož vydání ale nemá podle zákona o ochraně veřejného zdraví pravomoc – obecné blanketní zmocnění § 69 odst. 1 písm. i) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví rozhodně nelze považovat za zmocnění k vážným zásahům do lidských práv a svobod. To ostatně vyplývá i z judikatury Ústavního soudu: *„Ustanovení čl. 79 odst. 3 Ústavy zmocňuje ministerstva vydávat právní předpisy pouze na základě zákona a v jeho mezích. Napadená ustanovení zákona jsou v rozporu s tímto článkem Ústavy, protože ministerstvo je zmocněno úpravou něčeho, pro co samotný zákon nestanoví žádné meze, co sám vůbec neupravuje. Nejednalo by se tedy o provedení zákona, ale o jeho doplnění, neboť prováděcí předpis by institut smluvní rodiny musel přesně vymezit. Chybí tedy příslušná zákonná úprava, kterou by měla ministerská vyhláška provést. Zákon svou stručností a neurčitostí nedává nutný základní rámec pro zmíněný podzákoný předpis.*

Pro zabezpečení efektivního výkonu veřejné správy je vhodné ponechat úpravu podrobností podzákonnému právnímu předpisu, který lze operativněji měnit. Proto i ústavní pořádek České republiky dovoluje zákonodárci, aby za určitých podmínek zmocnil výkonné orgány k vydávání podzákonných právních předpisů. Zmocnění ovšem musí být výslovné a obsah podzákonného předpisu musí být v souladu se zákonem, který provádí, musí tedy být vydán na jeho základě a v jeho mezích. Pokud však Parlament rezignuje na stanovení příslušného rámce a blanketně zmocní exekutivu k tomu, aby stanovila, co je právo, jaká jsou práva a povinnosti osob nebo jaké jsou pravomoci a povinnosti správních úřadů, pak porušuje zásadu omezené delegace normotvorby, a porušuje tak i principy dělby moci, stanovené mj. v čl. 2 odst. 1 Ústavy. Omezení delegace normotvorby je jedním z tradičních a klíčových aspektů dělby moci a systému brzd a vzájemných vyvážení, na nichž je postaven i ústavní pořádek České republiky. Zákonodárce v systému dělby moci zásadně nemůže přenést svou pravomoc na jiný subjekt, svěřit ji do jiných rukou. Předpokládaná prováděcí vyhláška by musela určit osobám tvořícím smluvní rodinu celou řadu povinností, zejména zúčastnit se přípravy péče o dítě, sdělit určité

osobní údaje (zřejmě včetně zdravotního stavu), spolupracovat při provádění kontroly, této kontrole se podrobit apod.

Podle čl. 4 odst. 1 Listiny mohou být povinnosti ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích. Zakotvení uvedených povinností v prováděcí vyhlášce Ministerstva práce a sociálních věcí na základě zmocnění § 8 odst. 4 a § 41 odst. 2 zákona by tedy porušilo podmínky čl. 4 odst. 1 Listiny.

Napadená ustanovení zákona jsou v rozporu s ústavními principy podzákonné normotvorby definovanými Ústavním soudem České republiky zejména v nálezech publikovaných pod č. 410/2001 Sb. a č. 96/2001 Sb. V nich Ústavní soud vyslovil, že odvozená normotvorba exekutivy musí respektovat níže uvedené zásady:

- 1. podzákonný předpis musí být vydán oprávněným subjektem,*
- 2. podzákonný předpis nesmí zasahovat do věcí vyhrazených zákonu.*
- 3. musí být zřejmá vůle zákonodárce k úpravě nad zákonný standard.*

Podle judikatury Ústavního soudu nemusí být každá povinnost stanovena zákonem, neboť požadavek, aby jakákoliv povinnost byla stanovena přímo a výhradně zákonem, by "zjevně vedl k absurdním důsledkům, a to k popření smyslu sekundární normotvorby, jelikož pojmovou součástí každé právní normy je vymezení určitých práv a povinností adresátů normy" (srov. náleze č. 410/2001 Sb.). Podzákonný předpis se však musí vždy pohybovat v mezích zákona, které jsou buď výslovně vymezeny anebo vyplývají ze smyslu a účelu zákona. Na základě zákonného zmocnění má prováděcí předpis konkretizovat problematiku upravenou v základních rysech již samotným zákonem, ale nikdy nesmí jít mimo zákon." (Nález Pl.ÚS 23/02 ze dne 30. 6. 2004)

Navíc tato opatření opakovaně vydává samo Ministerstvo, aniž by tak činilo, jak je jeho povinností, skrze svůj orgán ochrany veřejného zdraví – hlavního hygienika. Tato mimořádná opatření trpí závažnými vnitřními rozpory a chybí jim odůvodnění. Navíc je sporné, zda může samo ministerstvo stanovit povinnosti v době nouzového stavu právě mimořádnými opatřeními a nemá tak učinit vláda skrze opatření krizová.

Vláda se opakovaně vyjadřuje tak, aby občané jednali jako udavači a ve jménu neověřených dopadů na ochranu lidského zdraví vyslalo ministerstvo vnitra policisty, aby stíhali veškeré „závažné“ přestupky spočívající v tom, že si někdo dovolil v parku sundat roušku.

Jsme přesvědčeni, že by valná většina občanů plně respektovala nošení roušek třeba u lékařů nebo v obchodech. Jejich nošení na ulici je však v rozporu s lidskou důstojností, s ochranou zdraví lidí a s principy vzájemného morálního chování, jehož součástí je v kontextu evropského a celého západního světa mít odhalenou tvář tak, abychom mohli dobře rozpoznat záměry jiných osob.

Namísto toho, aby vláda řešila „neposlušnost občanů“, měla mnohem výraznější úsilí vyvinout směrem k tomu, aby měli dostatek ochranných pomůcek zdravotníci a ošetřovatelé.

V neposlední řadě je třeba z hlediska důvěry v exekutivu potřeba poukázat na nekalé praktiky při nákupech roušek v nouzovém stavu mimo jakoukoli kontrolu a mimo zákon o veřejných zakázkách.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Ústavní soud vychází ve svých úvahách z ústavní koncepce ochrany zdraví, jež je zakotvena v čl. 6 odst. 1 Listiny, podle něhož "Každý má právo na život," a v čl. 31 Listiny, který zní: "Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.". Listině odpovídá i zákonný rámec poskytování zdravotní péče. Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v platném znění, v čl. III vychází z toho, že předpokladem péče o zdraví lidu je "pohotové uplatňování výsledků vědeckého výzkumu v praxi", a v § 11 odst. 1 stanoví, že zdravotnická zařízení poskytují zdravotní péči "v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy". Shodně pak i zákon č. 123/2000 Sb., o zdravotnických prostředcích a o změně některých souvisejících zákonů, ukládá v § 1 poskytovat zdravotní péči "vhodnými, bezpečnými a účinnými zdravotnickými prostředky".

Tím je stanoven v souladu s ústavními principy vývojový trend veřejné zdravotní péče ve směru kvalitní, plnohodnotné a účinné péče na základě rovného postavení všech pojištěnců. Z ústavních i zákonných principů nelze tuto péči dělit na jakousi základní, "levnější" ale méně vhodnou a méně účinnou, a na nadstandardní, "dražší", ale vhodnější a účinnější. Rozdíl mezi standardní a nadstandardní péčí nesmí spočívat v rozdílech ve vhodnosti a účinnosti léčby. Zákon neupravuje, jakou zdravotní péči může lékař, resp. zdravotnické zařízení poskytovat, ale jakou musí v obecném zájmu poskytovat, aby všichni pojištěnci měli stejnou měrou nárok na taková ošetření a léčby, jež odpovídají objektivně zjištěným potřebám a požadavkům náležité úrovně a lékařské etiky. Vývojová orientace zdravotnictví, podložená zákony, je tedy založena nikoli na přesunu "lepších" úkonů zdravotní péče z bezplatné péče do sféry pojištěnci přímo hrazené, ale naopak ve směru zlepšování úkonů poskytovaných bezplatně z veřejného zdravotního pojištění. Toto pojetí odpovídá i mezinárodním konvencím, jako je Úmluva o lidských právech a biomedicíně, i doporučením, např. Doporučení Rec (2001)13 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy, jež bylo schváleno 10. 10. 2001. Výbor ministrů přitom zdůraznil, že čl. 3 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně vyžaduje, aby subjekty uzavírající smlouvy o zdravotní péči zajistily rovnou dostupnost ke zdravotní péči patřičné kvality. Ústavní soud dodává, že i čl. 4 této Úmluvy stanoví povinnost "jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví...provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy". Úmluva sama vstoupila pro Českou republiku v platnost 1. 10. 2001 (č. 96/2001 Sb. m. s.). (Nález Pl.ÚS 14/02 ze dne 4. 6. 2003)

„Reálné naplnění práva na ochranu zdraví podle čl. 31 Listiny, jehož zajištění je povinností státu, předpokládá finanční dostupnost zdravotní péče (jde o součást esenciálního obsahu tohoto práva), kterou umožňuje právě systém veřejného zdravotního pojištění. Jednotliví pojištěnci, zaměstnavatelé a stát do něj odvádí určitou zákonem stanovenou částku, načež se z takto

získaného objemu peněz bezplatně hradí zdravotní péče a léky těm, kteří je potřebují.“ (Nález Ústavního soudu I. ÚS 3599/15 ze dne 3. 2. 2016)

g. Právo na respektování soukromého a rodinného života

„Většina z nás jezdí do Skalice do práce, nakupujeme tam, máme tam doktory, jezdíme do banky. Víte, z počátku jsme nařízení vlád brali, respektovali, chápali. Jenže teď už to trvá až moc dlouho. Nemůžeme si dovolit být doma. Musíme pracovat! Český stát se o nás, co pracujeme na Slovensku, nepostará. Proč taky. Tohle už hraničí s omezováním lidských práv.“ Občanka ČR²⁴

Listina základních práv a svobod

Čl. 10 odst. 2: Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

Okamžikem vyhlášení nouzového stavu došlo k naprosto absurdnímu rozdělení rodin. Nejvíce pocítili dopady příslušníci těch rodin, které žijí v příhraničí, například na Slovensku, v České republice pracují, nebo ti, kteří naopak žijí v ČR a jezdí pracovat do Německa. Mnoho lidí nemohlo navštívit své děti, manžele, rodiče, sourozence po řadu týdnů.

Krizová, resp. mimořádná opatření se dotýkají také rodin, které přes hranice dennodenně nepřekračují. Rodiny k sobě nemohly jezdit, zejména v době, kdy byly dovoleny „vycházky“ pouze v nejnezbytnějších případech. Mnoho lidí žilo v naprostém stresu, kdy se kvůli neuspokojivým informacím od vlády a naopak hypertrofované činnosti médií, která se předháněla v tom nejčernějším vykreslování skutečnosti až lhaní.

Mnoho lidí žilo a žije v obrovském stresu kvůli obavám z ohrožení demokracie a právního státu, kvůli nefunkční veřejné správě. Mnoho lidí už dnes žije v obrovském nervovém vypětí kvůli nedostatku financí.

Rodiny jsou ohroženy domácím násilím více než kdy jindy. Sociálně potřební jsou vyloučeni z pomoci a nikdo neřeší to, že v nefunkčních rodinách jsou napospas násilí vydány děti a dospívající.

Mimořádně silně jsou ohroženi starší senioři, kteří se ze dne na den ocitli v izolaci a osamění. V domovech pro seniory psychicky strádají, když marně čekají na své blízké, stejně tak smutně žijí ti, kdo zůstali sami v městských bytech a jejich život se smrškl na sezení v křesle a dlouhý výhled z okna.

Společnost je ohrožena vyšší mírou psychických poruch populace, dokonce se hovoří o dopadech na míru sebevraždy.

²⁴ https://hodoninsky.denik.cz/zpravy_region/protest-hranice-koronavirus-sudomerice.html

Sociální distanc, který se stal mantrou dnešních dní není v ničem přínosný, neboť člověk je od přírody tvor sociální a jedině ve společnosti s ostatními může kvalitně fungovat. Žádný online nástroj není schopen nahradit sociální kontakty. Dopady sociální izolace mohou být enormní a je třeba je řádně kvantifikovat a především zohlednit v přijatých opatřeních.

Všechny tyto otázky vláda nijak nezohlednila, neřešila a dokonce se zdá, že se o žádné řešení ani nepokusila, neboť si dopady buď neuvědomuje, nebo ji vůbec nezajímají.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Lidská důstojnost jako hodnota je ukotvena v samých základech celého řádu základních práv obsažených v ústavním pořádku. Je s ní spojen nárok každé osoby na respekt a uznání jako lidské bytosti, z něhož plyne zákaz činit z člověka pouhý objekt státní vůle, anebo zákaz vystavení osoby takovému jednání, které zpochybňuje její kvalitu jako subjektu. ... V nálezu sp. zn. IV. ÚS 412/04 (Sb. n. u., sv. 39, nález č. 223, s. 353) Ústavní soud mj. uvedl: "Těžištěm ústavního pořádku ČR je jednotlivce a jeho práva garantovaná ústavním pořádkem ČR. Jednotlivec je východiskem státu. Stát a všechny jeho orgány jsou ústavně zavázány k ochraně a šetření práv jednotlivce. Pojetí naší ústavnosti se přitom neomezuje na ochranu základních práv jednotlivců (kupř. právo na život, zaručení právní subjektivity), ale v souladu s poválečnou změnou v chápání lidských práv (jež našla vyjádření např. v Chartě OSN či ve Všeobecné deklaraci lidských práv) se stala základní bází, z níž vychází interpretace všech základních práv, lidská důstojnost, která mj. vylučuje, aby s člověkem bylo zacházeno jako s předmětem. Otázky lidské důstojnosti jsou v tomto pojetí chápány jako součást kvality člověka, součást jeho lidství. Garantování nedotknutelnosti lidské důstojnosti člověku umožňuje plně užívat své osobnosti. Tyto úvahy stvrzuje preambule Ústavy, která deklaruje lidskou důstojnost za nedotknutelnou hodnotu, stojící v základu ústavního pořádku ČR. Stejně tak Listina garantuje rovnost lidí v důstojnosti (čl. 1) a garantuje subjektivní právo na zachování lidské důstojnosti (čl. 10 odst. 1)". ... Z důstojnosti člověka jako osoby jednající s vlastní odpovědností vyplývá i maxima "žádný trest bez zavinění" (podobně viz rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu BVerfGE 57, 250).“ (Nález II.ÚS 2268/07 ze dne 29. 2. 2008)

„Jak Ústavní soud již v minulosti uvedl: "Ústava ČR akceptuje a respektuje princip legality jako součást celkové koncepce právního státu, neváže však pozitivní právo jen na formální legalitu, ale výklad a použití právních norem podřizuje jejich obsahově materiálnímu smyslu." (srov. např. nález ze dne 4.7.2000, sp. zn. Pl. ÚS 7/2000). Tam, kde je ve hře potenciální porušení klasických základních práv stěžovatelů vážících se k samotné podstatě jejich "lidství" (mj. právo na lidskou důstojnost, právo na garance komplexně pojímané právní osobnosti aj.), což jsou otázky spojené se soudním rozhodováním o zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům, mají svrchu uvedené závěry obzvlášť zásadní význam. Jak lidská důstojnost, tak způsobilost k právům v širokém slova smyslu (hmotněprávním i procesním, vyjádřeno jazykem práva civilního) charakterizují právně jednotlivce, k němuž je veřejná moc povinována respektem. Bez uznání tohoto postulátu by ostatní, ústavním pořádkem ČR garantovaná základní práva a svobody, byly jen prázdnými floskulemi. G. Dürig [G. D., Der Grundrechtssatz von der Menschenwürde, Archiv

des öffentlichen Rechts 81 (1956), s. 127] zformuloval proslulou teorií objektu, kterou převzala judikatura německého Spolkového ústavního soudu, vážící se k otázkám lidské důstojnosti. Podle této teorie dochází k porušení lidské důstojnosti v případě, kdy je konkrétní jednotlivec postaven státní mocí do role objektu, kdy se stává pouhým prostředkem a je umenšen do podoby druhově zaměnitelné veličiny. Lze dovodit, že člověk tak bývá netoliko objektem společenských "poměrů", ale stává se i objektem práva, je-li nucen podrobovat se mu zcela při jeho interpretaci a aplikaci, tj. bez zohlednění jeho individuálních zájmů, resp. základních práv. ... Také je třeba dodat, že "těžištěm ústavního pořádku ČR je jednotlivec a jeho práva garantovaná ústavním pořádkem ČR. Jednotlivec je východiskem státu. Stát a všechny jeho orgány jsou ústavně zavázány k ochraně a šetření práv jednotlivce. Pojetí naší ústavnosti se přitom neomezuje na ochranu základních práv jednotlivců (kupř. právo na život, zaručení právní subjektivity), ale v souladu s poválečnou změnou v chápání lidských práv (jež nalezla vyjádření např. v Chartě OSN či ve Všeobecné deklaraci lidských práv) se stala základní bází, z níž vychází interpretace všech základních práv, lidská důstojnost, která mimo jiné vylučuje, aby s člověkem bylo zacházeno jako s objektem či předmětem. Otázky lidské důstojnosti jsou v tomto pojetí chápány jako součást kvality člověka, součást jeho lidství. Garantování nedotknutelnosti lidské důstojnosti člověku umožňuje plně užívat své osobnosti. Tyto úvahy stvrzuje preambule Ústavy, která deklaruje lidskou důstojnost jako nedotknutelnou hodnotu, stojící v základu ústavního pořádku ČR. Stejně tak Listina garantuje rovnost lidí v důstojnosti (čl. 1) a garantuje subjektivní právo na zachování lidské důstojnosti (čl. 10 odst. 1). Ústavní soud považuje i právní osobnost svobodného jednotlivce a garanci jejího faktického výkonu za vysoce důležité ústavní hodnoty mající ústřední postavení v ústavním pořádku (čl. 1, čl. 9 odst. 2 Ústavy a čl. 5 Listiny). K ochraně těchto složek komplexně pojímané důstojnosti jednotlivce (preambule Ústavy, čl. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny) je Ústavní soud zavázán (čl. 83 Ústavy) ... Na úrovni podústavního práva upravuje způsobilost mít práva a povinnosti a nabývat je vlastními úkony občanské právo, a to obecně vyjádřeno za účelem zajištění jistoty ve vztazích mezi členy občanské společnosti. Toto právo každé osoby se uplatňuje jako veřejné subjektivní právo v oblasti veřejného práva, ve vztazích vertikálních, tj. vztazích mezi státem a jednotlivcem, kde jednotlivce chrání před zásahy státu, resp. veřejné moci, do jeho osobnosti. Jak Ústavní soud dovodil již v nálezu sp. zn. IV. ÚS 412/04, lze za vertikální vztah beze zbytku označit postavení účastníka tzv. nesporného řízení, které lze zahájit i bez návrhu, což je i případ řízení o omezení způsobilosti k právním úkonům. Jde totiž o řízení, ve kterém zákonodárce učinil osobu "objektem" práva, neboť měl za to, že jde o věci, v nichž je přítomen silný veřejný zájem. Přesto tento veřejný zájem nemůže vždy a zcela, jaksi automaticky, převážit nad zájmem jednotlivce a zbavit jej svrchu zmíněných základních práv. Ve vertikálních vztazích se totiž naopak uplatňují všechna základní práva jako přímo aplikovatelná práva, která státní moc (zde soud) přímo zavazují a znemožňují, aby s člověkem bylo manipulováno jako s pouhým objektem objektivního práva bez zohlednění jeho základních práv. Zájmy, resp. základní práva osoby omezované ve způsobilosti k právním úkonům, musí být brány v úvahu při soudním rozhodování, které nemůže být prováděno automatickou subsumpcí skutkového stavu pod zákonnou normu. Platí obecně, a při řešení dané problematiky zvláště, že právní norma umožňující omezení základních práv musí být vykládána a aplikována s vědomím významu a šíře

vztahů, které pokrývají omezovaná základní práva. Tuto právní normu lze aplikovat až po pečlivém zjištění, které musí být vyjádřeno v odůvodnění samotného rozhodnutí, která kolidující základní práva třetích osob, popř. jaké veřejné zájmy jsou v kolizi se základními právy osoby omezované v jejích právech. Jinými slovy – omezení základních práv musí být přísně proporcionální. Proto již dříve Ústavní soud uvedl, že "omezení způsobilosti k právním úkonům je vždy závažným zásahem do osobnostní integrity omezovaného. Takový zásah je třeba zkoumat z pohledu potenciálních zásahů do základních práv omezovaného, garantovaných především článkem 5 a článkem 10 odst. 1, 2 Listiny, vyložených v rozsahu, který omezuje lidská důstojnost. Protože tato práva Listina garantuje jako tzv. základní práva absolutní, lze k jejich omezení přikročit jen za účelem ochrany základních práv jiných osob anebo za účelem ochrany veřejného zájmu, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku (tzv. imanentní omezení základních práv, viz nálezy ze dne 11.11.2005, ve věci sp. zn. I. ÚS 453/03, publikován na www.judikatura.cz nebo nálezy ze dne 26.3.2003, ve věci sp. zn. Pl. ÚS 42/02, publikováno tamtéž nebo in Sb. n. u., sv. 29, s. 389 nebo č. 106/2003 Sb.). Potenciální omezení těchto základních práv za tímto účelem však vždy musí být provedeno proporcionálně." (nálezy sp. zn. IV. ÚS 412/04). ... Při soudním rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům bude vždy třeba důsledně dbát toho, aby nebyla omezována ve větším rozsahu, než je nezbytně třeba k ochraně základních práv třetích osob a jiných ústavně chráněných statků, v jejichž prospěch mají být základní práva omezovaného umenšena, přičemž jako krajní mez (k níž ne vždy je ovšem z hlediska principu proporcionality možné dospět) je třeba respektovat mez stanovenou čl. 4 odst. 4 Listiny. Z tohoto pohledu je také ústavně značně problematický institut zbavení způsobilosti k právním úkonům, který je evidentním reliktem starého režimu. [Je jistě vypovídající, že zbavení způsobilosti k právním úkonům, resp. zbavení svéprávnosti, neznají právní řády západních sousedních států Rakouska a Německa, a od 1.1.2009 zmizel tento institut i z francouzského Code civil, přičemž z pozdějšího data lze usuzovat na to, že jde o důsledek (poněkud zpožděné) francouzské akceptace normativního působení základních práv i na činnost zákonodárce.] Obecné soudy vždy musí zvážit všechny mírnější alternativy [bod 23 písm. c)], kterými by bylo možno ještě dosáhnout sledovaného cíle v podobě ochrany konkrétně označených konkurujících práv či veřejných zájmů vyvoditelných z ústavního pořádku, přičemž omezení způsobilosti k právním úkonům musí být vždy považováno za prostředek nejkrajnější. Samotná skutečnost, že osoba trpí duševní poruchou totiž ještě není důvodem pro omezení její způsobilosti k právním úkonům, resp. vyjádřeno jazykem základních práv – k omezení jejích základních práv (práva na právní osobnost a na lidskou důstojnost), ale musí být vždy konkrétně uvedeno, koho, resp. co ohrožuje plná způsobilost k právním úkonům (zachování právní osobnosti) osoby omezované, a dále je třeba odůvodnit, proč nelze situaci řešit mírnějšími prostředky. Jinak řečeno – při rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům (resp. o jeho rozsahu) se musí důsledně uplatňovat subsidiarita tohoto opatření (na tento ústavně normativní princip plynoucí ze samotné podstaty materiálního právního státu - viz body 19, 20, 21 - ostatně reaguje i připravovaná nová kodifikace občanského práva). ... Jak již bylo naznačeno v předchozích bodech, je v případech rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům soud povinen identifikovat v konkrétním případě se uplatňující konkurující právo či statek nebo

zájem chráněný ústavním pořádkem, kvůli nimž má dojít k omezení svrchu označených základních práv osoby, jíž má být omezena způsobilost k právním úkonům. V souvislosti s tímto požadavkem je soud povinen zajistit úplná a spolehlivá zjištění o osobních poměrech omezovaného, tedy jak se projevuje při sociálním kontaktu se členy občanské společnosti, jak se stará o potřeby své a své rodiny, jak hospodaří s finančními prostředky, jak se případně projevuje na svém pracovišti apod. Znalecký posudek je v takovém řízení sice závažným důkazem, nesmí však být důkazem jediným a nemůže nahrazovat nedostatek skutkových zjištění. Předlistopadové soudnictví mělo za to, že zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům je opatřením, které má chránit, a nikoli poškozovat nebo ohrožovat zájmy ve způsobilosti omezovaného občana (blíže viz Ze zprávy o úrovni řízení a rozhodování soudů České socialistické republiky ve věcech způsobilosti k právním úkonům, projednané a schválené občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSR, Cpj 160/76 ze dne 18.11.1977, R 3/79). V současném právním prostředí, utvářeném českým ústavním pořádkem, je třeba tuto ideu (která tehdy vycházela z dosažené totožnosti zájmu jednotlivce, celé společnosti a státu tak, jak tuto zájmovou jednotu presumovala Ústava ČSSR z roku 1960, demonstrující skrze ní dosažení socialismu - k uvedenému problému blíže Wagnerová E.: Základní práva, in Komunistické právo v Československu, Kapitoly z dějin bezpráví, Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V. (eds.), Masarykova univerzita, 2009, s. 330-363) modifikovat jednak oddělením zájmů jednotlivce, společnosti a státu (jak je běžné v ústavněprávní teorii demokratických liberálních států), a dále vycházet z myšlenky přednosti zásadně svobodného, autonomního jednotlivce, kterému nesmí být ze strany státu znemožňováno realizovat svou představu o štěstí vnučováním ochrany státu tam, kde si jednatel, popř. za pomoci rodiny, dokáže pomoci sám (princip subsidiarity odvíjející se z uznání důstojnosti jednotlivce, který byl poprvé výslovně jako princip definovaný v encyklice papeže Pia XI. *Quadragesimo anno* z roku 1931).“ (Nález 18. srpna 2009, sp. zn. I. ÚS 557/09)

h. Právo na vzdělání, zejm. s ohledem na děti, jejichž rodiče nejsou soudci Ústavního soudu a nemají podobný příjem bez ohledu na situaci a intelektuální kapacity – sociální soucit s rodinami, které prostě nemohou dětem zajisti péči

„O školách na vládě vůbec nebyla debata, největší debata byla o svatbách.“ Andrej Babiš²⁵

Listina základních práv a svobod

Čl. 33 odst. 1: Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

Zákaz chození do škol je předkládán jako jedno z nejlepších opatření z hlediska zamezení šíření viru. Mnozí odborníci ho ale zpochybňují, neboť existují relevantní názory, že právě imunizace skrze školní mládež a jejich poměrně mladé a zdravé rodiče je nejúčinnějším způsobem, jak se

²⁵ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pocet-novych-pripadu-koronaviru-je-uz-3-den-pod-stovkou-100150>

s obyčejným virem vypořádat (s tím, že lze z výuky osvobodit děti, které mají vážné zdravotní problémy nebo vážně nemocné rodiče).

Vláda jako u jiných opatření absolutně nezhodnotila negativní dopady opatření a neprovedla žádný test přiměřenosti. Přitom se nemělo jednat o žádné krátké řešení v řádu dvou tří týdnů, ale děti ve skutečnosti do školy nepůjdou šest měsíců! Rodiče děti do školy jednak nemusí dát kvůli iracionálním obavám (nejde jen o ochranu zmíněných vážně nemocných), ale také proto že jednoduše nesouhlasí s absurdními hygienickými opatřeními, mj. s nošením roušek po celou dobu výuky i ve třídách, což některé školy neoprávněně vyžadují.

Po takové době i pro děti, které mají dobré studijní výsledky, bude nesmírně obtížně „naskočit“ zpět do procesu výuky, navíc budou třídy velmi, velmi opožděné kvůli slabším dětem, kterým se samozřejmě bude jako vždy výuka přizpůsobovat a prakticky to znamená, že děti ztratí více než rok vzdělávání.

Dálkové vzdělání navíc nebylo nijak připraveno a vládou podpořeno, vše dělaly školy prakticky „na koleně“ a mnohé samozřejmě zásadně zklamaly. Výuky se omezila na tupé zadávání cvičení k přepisování.

Řada dětí ztratila jakoukoli vazbu na svoji třídu, na spolužáky a především na učitele. Děti jsou ochuzeny o mimoškolní aktivity, které také výrazně formují jejich osobnost a rozvíjí talenty. Nepotřebujeme tedy do budoucna talentované vědce, umělce, obecně vzdělané lidi? Obejde se bez nich společnost, můžeme-li si dovolit je bez úvahy a hodnocení izolovat?

Mnohé děti ze sociálně slabších rodin dokonce ani nemají přístup k internetu a navíc ani samotný internet vůbec nic neřeší, nemohou-li méně nadaným dětem pomáhat jejich rodiče. Ne každý rodič v ČR je soudcem Ústavního soudu, a tudíž nemá ani rozumové a ani finanční a ani časové možnosti k tomu, aby své děti bezvýhradně podporoval a pomáhal jim v dohánění zanedbaného učiva. Jestliže tvrdíme, že pomáháme snižovat sociální rozdíly, jak konkrétně se toto projevilo v posledních měsících? Nijak. Rezignujeme tedy do budoucna na sociální stát a „jedeme každý sám za sebe“? Opravdu je to stav a cíl ke kterému směřujeme?

Řada dětí je také na školu odkázána i pokud jde o alespoň nějakou teplou stravu, která může vykazovat alespoň občas potřebné výživové kvality. Současně kontrola ze strany učitelů může odhalit týrání dětí a jejich zanedbávání. Kdo dnes pomůže dětem před násilím, jestliže je půl roku nikdo neuvidí?

Vláda také nijak nevysvětlila, chce-li na podzim, při výskytu několika nemocných, opět zavřít školy a zničit dětem další podstatný kus života a znehodnotit jejich vzdělávání. Znamená to tedy, že jsme zvolili jako jedinou a absolutní hodnotu ochranu holého života s tím, že žádné jiné kvality v něm nejsou důležité a podstatné?

Z judikatury Ústavního soudu:

„Ústavní soud tak ve své judikatuře vymezil některá východiska pro charakteristiku práva na vzdělání. Na jejich základě lze konstatovat, že právo na vzdělání má několik rovin, a to nejen z

hlediska jeho jednotlivých aspektů upravených v čl. 33 Listiny, ale také z hlediska projevů sémantického obsahu práva na vzdělání jako celku. Právo na vzdělání je v tomto smyslu jednotou institucionálního a materiálního aspektu. Institucionální aspekt práva na vzdělání spočívá v povinnosti státu vytvořit adekvátní systém vzdělávacích institucí. Této povinnosti státu pak na straně jednotlivce koreluje právo na přístup ke vzdělávacím institucím tvořícím dosažené institucionální uspořádání. Požadavku zajištění práva na vzdělání ve smyslu materiálním odpovídá povinnost státu zajistit vzdělání náležité kvality formy a obsahu a tomu odpovídající právo jednotlivce. Jistá míra elementární kvality každého z uvedených aspektů tvoří podstatu a smysl práva na vzdělání podle čl. 33 Listiny.

Obsah jádra práva na vzdělání v materiálním smyslu znamená především požadavek elementární úrovně kvality obsahu a formy vzdělání, která v demokratickém právním státě musí aspirovat na vysoké standardy založené na principech odbornosti, objektivity a demokratického pluralitního charakteru. Uvedený charakter materiálního aspektu práva na vzdělání zdůraznil Ústavní soud ve vztahu k pedagogům již ve svém nálezu Pl. ÚS 36/93, ve kterém konstatoval, že „učitelé jsou odpovědní za to, aby zprostředkovali získávání vysoce odborných poznatků při splnění podmínky světonázorové objektivnosti. Tyto požadavky vyjadřuje demokratický stát v článku 33 odst. 1 Listiny, podle něhož má každý právo na vzdělání.“ Stát jakožto subjekt odpovědný za realizaci práva na vzdělání naplňuje výše uvedené maximy materiální stránky práva na vzdělání regulatorními prostředky aplikovanými na vzdělávací soustavu jako je například zajišťování kvality pedagogického personálu, systémem vzdělávacích programů či prostředky kontroly.

Institucionální aspekt esenciálního obsahu práva na vzdělání zahrnuje požadavek na existenci vzdělávacích institucí v rozsahu zajišťujícím každému efektivní přístup ke vzdělání. Ústavní soud se otázkami přístupu ke vzdělání zabýval především v otázce (ne)podmíněnosti práva na bezplatné vzdělání podle Listiny (nálezy sp. zn. Pl. ÚS 35/93, Pl. ÚS 27/95 či Pl. ÚS 25/94), přezkumu rozhodnutí o přijetí, resp. nepřijetí ke studiu na vysoké škole (nález sp. zn. Pl. ÚS 32/95) a povinného očkování jako podmínky při přijetí dítěte do mateřské školy (nález sp. zn. Pl. ÚS 16/14). Z hlediska judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) představuje zásadní rozhodnutí kauza D. H. a ostatní proti České republice, týkající se nerovného přístupu romských dětí ke vzdělání, která iniciovala řadu systémových změn v právní úpravě i praxi ve školství (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 13. 11. 2007 č. 57325/00.). Obecně ESLP k otázce přístupu k právu na vzdělání pak vychází z tzv. „Belgického jazykového případu“, který spočívá na principu, že právo na vzdělání představuje otevřený a rovný přístup do státem již zřízených a existujících vzdělávacích zařízení. K tomu srov. Case „Relating to Certain Aspects of The Laws on the Use of Languages in Education in Belgium“ proti Belgii (rozsudek ESLP ze dne 23. 7. 1968. č. 1474/62 a další; srov. též Bobek, M. In Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 680).“ (Nález Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2019, Pl. ÚS 34/17)

i. Svoboda pohybu

„Nevím, kam by šli, protože u nás je bezpečno před virem i po viru, vždycky bude u nás bezpečno.“ Andrej Babiš²⁶

Listina základních práv a svobod

Čl. 14 odst. 2: Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České a Slovenské Federativní Republiky, má právo svobodně je opustit.

S mrazením v zádech sledovali občané svobodné Evropy to, co si dovolila komunistická Čína vůči svým lidem. Nikdo, kdo věří v demokracii, nemohl věřit, že něco takového smí stát udělat. Za několik týdnů se totéž odehrálo v téměř všech zemích EU s čestnými výjimkami jako je Švédsko, které jako jedna z mála zemí dokázalo respektovat různé hodnoty.

V uzavřené republice a sami uzamčení ve svých domovech si lidé začali uvědomovat, jak nepatrnými hračkami jsou v rukou vládní garnitury. Na jejich stranu se nepostavila Poslanecká sněmovna, která bez pádných argumentů neustále prodlužovala nouzový stav, na jejich stranu se nepostavil Ústavní soud, když měl rozhodovat o ústavní stížnosti, která směřovala proti natolik flagrantnímu porušení jednoho z prazákladních lidských práv – práva na opuštění republiky. Každý, kdo respektuje panství práva, musel pocítit hlubokou temnotu, když zjistil, že nesmí odejít ze země, kde žít nechce. Odchodem by samozřejmě nikdo žádného Čecha nedokázal ohrozit na životě, i kdyby se po světě šířila skutečně nebezpečná nemoc jako je černá smrt. Přitom je zřejmé, že zamknout občany za hranicemi a aktivně jim bránit za pomoci armády, „která zase už hlídá na čáře“, a policie v odchodu z vlasti, je specifikum komunistických a totalitních režimů. Nikde jinde takové řešení není přípustné.

Vedle absurdního zákazu opustit republiku stojí velmi tvrdý zákaz pohybu po České republice, který také nebyl odůvodněn žádnými daty, analýzami, zkrátka byl vydán, aniž by vláda měla jakékoli důkazy krom existence lokální epidemie v Itálii, kde navíc při těžší epidemii chřipky zemře prakticky stejný počet obyvatel. Česká republika se ale při těch nejtvrdších zásadách do lidských práv a svobod nesmí řídit tím, co se děje v jiných státech, ale musí mít své vlastní analýzy, svá vlastní východiska, svá vlastní ověřená data. Nic z toho vláda neměla k dispozici, když se bez varování a bleskově rozhodla umrtvit stát a zasáhnout lidem do podstaty jejich bytí – do svobody pohybu.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Podle čl. 14 odst. 1 Listiny je svoboda pohybu a pobytu zaručena. Je zřejmé, že svobodou pohybu se rozumí oprávnění nejen občana, ale každého pohybovat se po území České republiky vymezeném jejími státními hranicemi a navštěvovat jednotlivá místa s výjimkou těch, pro která zákon ve smyslu ustanovení čl. 14 odst. 3 Listiny stanoví omezení. Svobodou pobytu se nepochybně rozumí (s právě uvedenou výjimkou odstavce 3) oprávnění svobodně pobývat a

²⁶ <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/sefka-top-09-babis-nemuze-chapat-boj-za-otevreni-hranic-tenkrat-byl-v-maroku-40320717>

usazovat se na kterémkoli místě v České republice, tj. oprávnění svobodně si volit bydliště uvnitř českého státu. Toto ústavní oprávnění svobodně si volit svůj dlouhodobý či krátkodobý pobyt (bydliště) na určitém místě tedy s sebou nepřináší požadavek (nařízení) v daném místě (bydlišti) se skutečně zdržovat nebo o tomto faktickém pobytu (bydlišti) informovat veřejnou moc. Ostatně doktrína tradičně odlišuje svobodu pobytu od tzv. "policejně" evidenčního hlášení pobytu, "v němž jde o fikci - místo ohlášeného pobytu leckdy není místem skutečného bydliště" (viz Pavlíček, V. - Hřebejk, J. - Knapp, V. - Kostečka, J.- Sovák, Z.: Ústava a ústavní řád České republiky. 2. díl.: Práva a svobody, Linde a.s., Praha 1995, str. 136). (Nález Pl.ÚS 4/02 ze dne 30. 10. 2002).

„Ústavní soud předesílá, že osobní svoboda představuje v demokratickém a právním státě jednu z nejdůležitějších hodnot. Je předpokladem toho, aby si mohl každý sám uspořádat svůj vlastní život, aby mohl rozhodovat o jeho podstatných aspektech a naplno uplatňovat svá další práva (srov. nález sp. zn. III. ÚS 916/13 ze dne 17. 2. 2015). Význam osobní svobody plyne již ze samotné systematiky Listiny, v níž je čl. 8 zaručující osobní svobodu jednotlivce zařazen hned po právu na život (čl. 6) a právu na osobní integritu, včetně práva nebýt mučen či podroben krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení (čl. 7). 20. Jakkoliv tato svoboda již ze své podstaty nemůže být neomezená, se zásahy do ní mohou být spojeny neodstranitelné následky ve všech sférách života jednotlivce. Omezením osobní svobody je často znemožněn, implicitně ztížen či dotčen výkon některých dalších práv a svobod, jako je například svoboda pohybu či právo na soukromý a rodinný život. Stát, který je založen na úctě k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 odst. 1 Ústavy), do ní proto může zasahovat pouze na základě zákona a v jeho mezích a nesmí se při tom dopustit svévole (čl. 8 odst. 1 a 5 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny). Trvání na dodržení všech zákonem stanovených podmínek omezení osobní svobody představuje základní garanci, že budou skutečně respektována práva dotčeného jednotlivce a že v jeho případě nedojde ke zneužití moci (nález sp. zn. III. ÚS 916/13 ze dne 17. 2. 2015). Obdobné záruky poskytují čl. 5 Úmluvy či čl. 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. 21. Vazbě, jakožto legitimní zákonné výjimce z obecného pravidla nepřipustnosti zásahu do osobní svobody jednotlivce, byla v judikatuře Ústavního soudu věnována mimořádná pozornost. Vazba představuje významný zásah do života obviněného, neboť jej izoluje od jeho rodinného a sociálního prostředí a nezřídka jej stigmatizuje, což má pro něj závažné sociální, psychologické, ale rovněž ekonomické důsledky, spočívající v pozbytí možnosti pracovat a tím i zdroje příjmů. Držení ve vazbě může také sloužit jako prostředek nátlaku na obviněného, aby se dosáhlo jeho doznání. Výjimečnost tohoto zajišťujícího institutu je dána především tím, že zbavuje svobody a vystavuje výše popsaným negativním dopadům osobu presumovaně nevinnou před definitivním zjištěním viny [srov. Repík, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, s. 228, nebo též nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 897/08 ze dne 12. 8. 2008 (N 139/50 SbNU 235)].“ (Nález ze dne 15. 12. 2015, III. ÚS 1301/13).

j. **Právo na dobrou veřejnou správu vykonávanou v souladu s právními předpisy**

„Lidem dnes za porušení nařízení hrozí na papíru drakonické pokuty. V reálu ale jejich vymáhání ve zdlouhavém správním řízení nefunguje. Pokud policisté a strážníci porušení odhalují, měli by mít právo je taky postihovat.“ Jan Hamáček²⁷

Listina základních práv a svobod

Čl. 2 odst. 2: Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

S vyhlášením nouzového stavu přestala veřejná správa na různých úrovních – od vlády, přes Policii ČR až k městské policii respektovat, že zde existuje limit vyjádřený v Listině základních práv a svobod, v souladu se kterým smí být státní moc uplatňována jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

Proto se stalo, že samotný nouzový stav byl vyhlášen v rozporu s ústavním zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, proto se stalo, že krizová opatření se vláda neobtěžovala ani odůvodnit, natož napsat kvalitně tak, aby nemusela být každý den měněna, proto se stalo, že nebylo postupováno podle Pandemického plánu, proto se stalo, že není absolutně respektována žádná jiná připravená koncepce, dokonce ani Audit národní bezpečnosti (kde je epidemie označena jako jedna z hrozeb), proto se stalo, že nebyl řádně svolán Ústřední krizový štáb, proto se stalo, že byla protizákonně vydávána mimořádná opatření ministerstva zdravotnictví, proto se stalo, že policie šikanovala občany všude, kde k tomu dostala jen tu nejmenší příležitost, a to zcela mimo postupy vyžadované jak zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, tak s jinými právními předpisy. Policisté byli k tomuto konání opakovaně ponoukáni ze strany ministra vnitra, který se navíc silně zasadil o neúměrně vysoké správní tresty za nenošení roušek, u kterých ministerstvo zdravotnictví neprovedlo žádnou analýzu jejich negativních dopadů na lidské zdraví.

Fungující stát musí vždy a za každé situace zajistit, aby byla státní moc vykonávána přesně v souladu s čl. 2 odst. 2 listiny a vedle toho musí zajistit, aby občané mohli konat vše, co jim zákon nezasahuje v souladu s čl. 2 odst. 3 listiny základních práv a svobod. Jestliže toto stát nečiní a na místo toho ukládá sám občanům povinnosti prostřednictvím svých ústředních orgánů bez toho, aby k tomu tyto měly řádné zmocnění, jako se to stalo u plošného uzavření škol, všech mnoha podnikatelských provozoven nebo u nařízení nosit roušky, jedná se o velmi zásadní porušení povinností státu.

V souvislosti s právem na dobrou veřejnou správu je také nutno zmínit neústavní pokusy exekutivy zasáhnout do výkonu práva na samosprávu. To, že je omezena činnost obcí v rámci jejich samostatné působnosti (zejm. prostřednictvím krizových opatření, kterými byla výrazně omezena možnost konat zasedání zastupitelstev, resp. dokonce exekutiva zastupitelům nejprve

²⁷<https://www.mvcr.cz/clanek/dulezite-posileni-prava-policie-by-mohla-pokutovat-poruseni-krizovych-narizeni-ke-koronaviru-primo-na-miste.aspx>

určila, o jakých otázkách vůbec smějí zasedání konat). Takový krok exekutivy podryvá důvěru občanů v to, že stát bude respektovat Ústavou dané limity, pokud jde o právo na samosprávu. Současně se to dotýká každého občana ČR, neboť jako takový je každý z nás i občanem obce, kde prostřednictvím místních voleb projevuje svůj zájem na řízení obce v rámci mantinelů Ústavy nezávisle na výkonné moci státu.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Zákaz libovůle či svévole je vyjádřen v čl. 2 odst. 2 Listiny a v čl. 2 odst. 3 Ústavy. Ústavní soud se v mnoha rozhodnutích vyjádřil k obsahu svévole či libovůle a k jejím následkům. V nálezu sp. zn. III. ÚS 269/99 ze dne 2. 3. 2000 (N 33/17 SbNU 235) např. uvedl: Základní práva a svobody v oblasti jednoduchého práva působí jako regulativní ideje, pročež na ně obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý formalismus), pak zakládá dotčení na základním právu a svobodě. V nálezu sp. zn. II. ÚS 1009/08 ze dne 8. 1. 2009 (N 6/52 SbNU 57) se mj. uvádí: Ze spojení čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 4 odst. 4 Listiny vyplývá, že státní moc je nutno uplatňovat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon, a to za současného šetření podstaty a smyslu základních práv a svobod. Pokud se tomu tak neděje, představuje jednání či akt státní moci svévoli. Jak Ústavní soud opakovaně zdůraznil, nikoliv každé porušení norem jednoduchého práva při jejich aplikaci či interpretaci způsobuje zároveň i porušení základního práva jednotlivce. Avšak porušení některé z norem jednoduchého práva v důsledku svévole (vykonávané např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, může být způsobilé zasáhnout do základního práva a svobody jednotlivce [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 346/01 ze dne 14. 3. 2002 (N 30/25 SbNU 237)].“ (Nález IV.ÚS 475/09 ze dne 11. 11. 2009

k. Srozumitelnost a právní jistota

„V té věci se snad nějak orientují právníci, a to ještě jen někteří.“ Tomáš Sokol²⁸

Listina základních práv a svobod

Čl. 4 odst. 1: Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.

Za doby nouzového stavu a také po jeho skončení utrpěla mimořádnou ránu právní jistota obyvatel. Je známo, že lidé neznají detailně právní řád své země, ale protože více méně v situacích, do kterých se denně dostávají, odpovídají požadavky právních norem obecně sdíleným požadavkům společenské morálky, dostává se běžný občan jen do drobných konfliktů

²⁸ https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/narizeni-soud-nouzovy-stav-ministerstvo-zdravotnictvi-krizovy-stav-mimoradna_2004232139_ban

se zákonem. V případech složitějších existuje možnost nahlédnout do zákona nebo jiného právního předpisu anebo konzultovat advokáta.

Od 12. 3. 2020 však přestala platit prakticky jakákoli předvídatelnost při tvorbě práva a vláda/ministerstvo zdravotnictví začaly chrlit stovky opatření a návrhy zákonů tak rychle, že nebylo možno sledovat, co aktuálně platí. Za porušení těchto nesrozumitelných pravidel přitom hrozily mimořádně tvrdé tresty a díky nouzovému stavu dokonce došlo k zostření trestních sazeb. V právním státě se něco takového nesmí dít, opatření musí být výsledkem rozumné úvahy a musí být podložena potřebnými daty, aby neobsahovala nelogičnosti a aby je bylo možno v praxi následovat a respektovat. Jedním z nejtypičtějších příkladů je „rouškové opatření“, které se měnilo doslova za pochodu mimořádně často a ani jeho poslední podoba není absolutně proveditelná – např. by počítalo s nošením roušek na návštěvě u příbuzných doma prakticky nonstop, což je samozřejmě o něco málo pochopitelnější než povinnost nosit roušku o samotě v lese nebo dokonce tehdy, když je občan jediným pasažérem ve svém vlastním autě. Ministerstvo navíc doplňuje svá opatření jakýmsi hygienickými normami, které nejsou závaznými ČSN a jejich právní povaha není vůbec zřejmá, nicméně jsou jimi ukládány práva a povinnosti osobám soukromého práva.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Z právě uvedeného ústavního principu právního státu přímo vyplývají požadavky předvídatelnosti a bezrozpornosti práva a zákaz libovůle; současně platí zásada primátu jednotlivce před státem, kdy stát slouží všem občanům, a nikoliv občané státu. Požadavek jednoznačnosti zákona a jeho vnitřního souladu platí o to více v případě, kdy zákon stanoví poplatkovou povinnost (čl. 11 odst. 5 Listiny), jak je tomu v nyní přezkoumávané věci. Z čl. 4 odst. 1 Listiny se totiž podává, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Tato poplatková povinnost proto musí být zákonem stanovena zcela jednoznačně, srozumitelně, konzistentně a předvídatelně.“

Při posuzování ústavní souladnosti způsobu stanovení účinnosti zákona č. 494/2012 Sb. považuje Ústavní soud za nepodstatné důvody, které vedly k tomuto pochybení v rámci legislativního procesu v Parlamentu České republiky, a k nimž se ve svém vyjádření žádná z komor Parlamentu nepřihlásila. Je zcela na odpovědnosti Parlamentu a jím nastavených pravidlech, aby zajistil přijetí kvalitativně vyhovujícího právního předpisu, a to jak po stránce věcné, tak po stránce legislativně technické. Jak konstatoval Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 23/04 ze dne 14. 7. 2005 (N 137/38 SbNU 9) úkolem Ústavního soudu není interpretovat výsledky hlasování a pravidla legislativní techniky, jeho úkolem je výklad ústavního textu ve vztahu k zákonům vyhlášeným ve Sbírce zákonů. Podpis předsedy Poslanecké sněmovny jako podpis veřejnoprávního aktu má proto nejen oznamovací, nýbrž i identifikační a verifikační funkci. Jeho úkolem je s pomocí dalších orgánů sněmovny (zpravodajové, ověřovatelé) a aparátu kanceláře sněmovny zajistit, aby konečný projev vůle sněmovny byl formulován v souladu s požadavky kladenými na zákon v podmínkách demokratického právního státu (určitost, jasnost,

přehlednost, srozumitelnost, jednoznačnost, nerozpornost, jazyková a stylistická bezvadnost a respektování zákazu zpětné účinnosti). (Nález ze sp. zn. Pl.ÚS 22/13, ze dne 12. 11. 2013)

I. Nezajištění hmotných rezerv a porušení povinnosti řádného hospodáře

„Opatření vlády České republiky zaváděná k zastavení šíření nákazy nemoci covid-19 s sebou přinesla významný propad ekonomické aktivity, a tím i omezení daňových příjmů státního rozpočtu. Současně vznikla potřeba vynaložit ze státního rozpočtu mimořádné prostředky na boj proti šíření epidemie a také na podporu ekonomiky.“ Ministerstvo financí²⁹

Evergreenem celé situace okolo koronaviru se nepochybně stanou nákupy roušek, resp. jejich počáteční nedostatek, stejně jako chybějící zdravotní pomůcky. Je absurdní, že ačkoli Audit národní bezpečnosti upozorňuje na riziko epidemie, popř. teroristického útoku prostřednictvím biologických zbraní, Česká republika byla absolutně nepřipravena, bez jakýchkoli zdravotnických pomůcek pro zdravotníky nebo ošetřovatele či pracovníky sociálních služeb.

Jednou rovinou problému jsou tedy nezajištěné státní hmotné rezervy, což lze považovat za velmi nebezpečné selhání státu. Ukazuje se, že stát je špatným hospodářem, nedokáže-li mít připraveny zásoby pro tak závažné situace, které v dnešním světě, kde existují a vedou se hybridní války a kde může snadno dojít k šíření některých nemocí v důsledku globalizace (poučit jsme se mohli již v případě pandemie prasečí chřipky v letech 2009/2010, kdy Česká republika samozřejmě také přijímala v reakci na pandemii vyhlášenou Světovou zdravotnickou organizací určitá opatření (není tedy ani pravdivé tvrzení, že jsme na nic takového nemohli být připraveni, když jsme podobnou situaci zažili před deseti lety). Na prasečí chřipku mohlo celosvětově zahynout až 580.000 lidí a v ČR ji dle vyjádření tehdejšího hlavního hygienika pana Víta nebo pana Kubka, prezidenta ČLK, mohly mít miliony obyvatel, přímo na tuto nemoc prokazatelně zemřelo přes 100 lidí, ale na přelomu let 2009/2010 mělo zemřít až 2500 let na chřipku a úmrtí nebyla dostatečně odlišena.

Stát se současně mohl poučit z epidemie SARS, ale to se také nestalo. Nebyly nijak doplněny zásoby zdravotnických pomůcek, nebyli včas informováni lékaři ani např. domovy pro seniory či LDN.

Stát na začátku potencionální hrozby hrubě podcenil situaci a ještě v lednu odmítal jakékoli kroky k omezení dopadů nemoci na Českou republiku. Jejich nákupy v Číně za částky, které neodpovídaly jejich ceně, budou muset prošetřit orgány činné v trestním řízení nebo nejvyšší kontrolní úřad. Nákupy zdravotnických pomůcek byly netransparentní, stát neřešil možnost získat prostředky od českých firem, které by navíc v době ekonomického útlumu mohl investicemi podpořit. Předraženými nákupy z Číny stát zásadně porušil svoje povinnosti řádného hospodáře, když vynakládal obrovské prostředky ze státního rozpočtu v situaci, kdy bylo zjevné, že tyto prostředky budou zapotřebí i v jiných oblastech.

²⁹ https://www.irozhlas.cz/ekonomika/koronavirus-v-cesku-schodek-rozpocet_2005041441_pj

V souvislosti s povinností státu vystupovat vždy jako řádný hospodář (s ohledem na plnění svých závazků vyplývajících z uzavřené společenské smlouvy) není možno dohledat dostatečně přiléhavou judikaturu, vzhledem k tomu, že situace, v jaké jsme dnes, doposud v dějinách mladé demokratické České republiky nenastala. Proto dokládáme naše úvahy judikaturou týkající se hospodaření územních samospráv. Platí-li uvedené principy pro „děti“ – obce a kraje, které jsou svými finančními zdroji navázány na státní rozpočet, tím více samozřejmě platí pro „velkou matku“ – pro stát a jeho představitele, kteří státní rozpočet přímo a nezprostředkovaně ovlivňují.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Ačkoliv vlastnické právo územních samosprávných celků má shodný obsah a požívá stejné zákonné ochrany jako vlastnické právo jakéhokoliv jiného vlastníka, nemohou územní samosprávné celky se svým vlastnictvím nakládat zcela volně. Hospodaření územních samosprávných celků podléhá na zákonné úrovni řadě pravidel (viz např. § 38 obecního zřízení, § 17 krajského zřízení či § 4 zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů), což je dáno povahou územních samosprávných celků jakožto územních společenství občanů spravujících své záležitosti. Územní samosprávné celky jednak spravují svůj majetek v zájmu všech svých občanů, dále jsou příjmy územních samosprávných celků částečně odvislé od státního rozpočtu (podíl na výnosu daní, přímé transfery ze státního rozpočtu). Prostředky, s nimiž tedy územní samosprávné celky hospodaří, mají do jisté míry charakter veřejných prostředků, čemuž musí odpovídat i způsob hospodaření s takovými prostředky. Vlastnictví územní samosprávné celky zavazuje (článek 11 odst. 3 Listiny) v tom směru, že při jeho výkonu musí dbát ochrany zájmů svého obyvatelstva, neboť právě za účelem zajištění takových zájmů jsou vlastnictvím obce a kraje v první řadě nadány. Od toho se odvíjí i povinnost územních samosprávných celků nakládat se svým majetkem hospodárně, odpovědně a v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře. Hospodaření obcí s jejich majetkem ergo musí mít (s ohledem na charakter majetku a jeho zmiňovaný účel) určitá pravidla, jež v konečném důsledku představují omezení jednoho z práv vlastníka, a to práva s věcí volně nakládat (ius disponendi). Tomu odpovídá i znění článku 1 Dodatkového protokolu in fine, z něhož plyne možnost států přijímat zákony (považují-li to za nezbytné) upravující užívání majetku v souladu s obecným zájmem...

Z hlediska možnosti realizace dotčených základních práv je stěžejní, že obce a kraje budou moci při aplikaci příslušných opatření i nadále plnit povinnosti vůči svým občanům, ať již v rámci přenesené nebo samostatné působnosti. K zajištění těchto svých úkolů přitom budou moci využít i nad rámec vyrovnaného výsledku svého hospodaření prostředky získané na základě návratné finanční výpomoci, smluvně zabezpečené půjčky, úvěru nebo příjmu z prodeje komunálních dluhopisů (za podmínky stanovené § 4 odst. 6, větou druhou zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů). Schodkové rozpočtové hospodaření nelze vnímat jako standard, ale jako beneficium poskytnuté obcím a krajům ze strany zákonodárce, neboť prostředky, s nimiž obce a kraje hospodaří, jsou veřejnými prostředky a jejich užívání musí být racionální, důvodné a ku prospěchu všech občanů územního samosprávného celku. Za situace, kdy veřejné finance vykazují nežádoucí stav, dochází k ohrožení nejen subjektů, jež jsou součástí sektoru veřejných

institucí, ale i obyvatelstva, neboť může být ohroženo plnění úkolů jednotlivých složek veřejné moci. O to více je třeba v takové situaci dbát na to, aby jednotlivé složky sektoru veřejných institucí hospodařily odpovědně.

Nelze přehlédnout, že územní samosprávné celky jsou podle § 3 písm. h) zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti součástí sektoru veřejných institucí. Současně je třeba připomenout, že obce a kraje jsou svými příjmy závislé mimo jiné i na státním rozpočtu. Požadavek, aby za stavu veřejných financí, vymezeného návěťím § 14 zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, hospodařily i obce a kraje úsporněji, čemuž odpovídá úprava omezující jejich schodkové hospodaření, je proto oprávněný. Na oprávněnosti takového požadavku nemůže ničeho změnit pouhá skutečnost, že § 14 zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti vůči rozpočtovému hospodaření státu podobné omezení nestanoví (což má své opodstatnění s ohledem na rozdílné funkce státu a územních samosprávných celků).

Vedle toho obnova žádoucího stavu sektoru veřejných institucí má široké celospolečenské dopady. Zajištění zdravých a dlouhodobě udržitelných veřejných financí vytváří prostor pro svobodné rozhodování o realizaci rozpočtové a fiskální politiky, a tedy umožňuje v budoucnu vynakládat finanční prostředky územních samosprávných celků na oblasti, jejichž rozvoj je nezbytný a prospěšný. Nelze opomenout, že prostřednictvím udržitelných zdravých veřejných financí je garantována i schopnost České republiky plnit své mezinárodní závazky i v situaci poklesu hospodářského cyklu (recese). Těmito závazky jsou především povinnosti vyvarovat se nadměrného schodku veřejných financí dle článku 126 odst. 1 a 2 SFEU ve spojení s Protokolem č. 12 o postupu při nadměrném schodku a navazujícího sekundárního práva Evropské unie, především Paktu o stabilitě a růstu. Nezbytnost dlouhodobě udržitelných zdravých veřejných financí představuje celoevropský fenomén, neboť schodkové hospodaření svědčí o neodpovědnosti vůči budoucím generacím. Tento fenomén dokládá i zahraniční srovnání s jinými zeměmi Evropské unie, které ve větší či menší míře tyto požadavky primárního a sekundárního práva postupně implementují ve vztahu k jednotlivým složkám sektoru vládních institucí...

Obce a kraje mohou i při existenci rozpočtového pravidla nadále nakládat se svým majetkem v mezích zákona a hospodařit dle vlastního (a za podmínek dle § 4 odst. 5, případně odst. 6 zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů i schodkového) rozpočtu. Rozpočtové pravidlo slouží, dle slov vlády, k "nastavení rámcových pravidel, která mají vést územní samosprávné celky k tomu, aby své dluhy nekumulovaly, ale postupně je splácely (...) [p]ovinnost snížit dluh nevylučuje možnost dluhového financování investičních aktivit územního samosprávného celku, pouze při určité (...) výši jeho zadluženosti stanoví tempo splácení dluhu." Ústavní soud s tímto názorem souhlasí. Optikou dotčených základních práv tedy rozpočtové pravidlo představuje hranici volného uvážení obcí a krajů při nakládání s jejich majetkem, při jejímž překročení nastupuje dílčí právní regulace. Je třeba zdůraznit, že nejde o hranici pevnou a neprostupnou. Obcím a krajům není zapovězeno vytvářet dluh. Navrhovatelům je třeba dát za pravdu v tom směru, že některé aktivity obcí a krajů se nemohou obejít bez zadlužení v důsledku financování těchto aktivit z cizích zdrojů. Rozpočtové pravidlo však takové aktivity nevylučuje. Pouze klade

důraz (prostřednictvím povinnosti zakotvené v § 17 odst. 2 zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, která se uplatní, pokud výše dluhu územního samosprávného celku překročí k rozvahovému dni 60 % jeho příjmů za poslední čtyři rozpočtové roky) na splácení vzniklého dluhu v určité výši. Existenci takové hranice a navazující povinnosti postupně snižovat dluh Ústavní soud považuje nejen za přípustné, ale i žádoucí.

Důvodem pro takový závěr je skutečnost, že prostředky, s nimiž obce a kraje hospodaří, mají charakter veřejných prostředků a je s nimi nakládáno ku prospěchu a v zájmu všech jejich občanů. Stejně tak je třeba připomenout, že územní samosprávné celky, i přes značnou míru autonomie a vlastní odpovědnost za své hospodaření, jsou majetkově propojeny se státem a jejich příjmy ze státního rozpočtu tvoří významnou (v případě obcí až stěžejní) složku jejich příjmů. Za této situace je žádoucí, aby hospodaření obcí a krajů mělo jasně stanovená pravidla, která zajistí, že s veřejnými prostředky bude nakládáno odpovědně, hospodárně, efektivně a svědomitě. Takovým požadavkům odpovídá i pravidlo, že zadlužení obcí a krajů by mělo být výjimkou a pokud je nezbytné, mělo by docházet k jeho postupnému snižování (v opačném případě hrozí, že míra dluhů přesáhne určitou rozumnou mez). Nelze si přitom představit, že by pravidlo, které by splňovalo všechny uvedené požadavky, současně nijak nelimitovalo volné uvážení územních samosprávných celků stran dispozic s jejich majetkem, protože takové omezení je určité právní regulací přímo vlastní. Z hlediska omezení volného uvážení obcí a krajů při nakládání s jejich majetkem je však napadená právní úprava poměrně shovívavá, neboť nestanovuje pevnou hranici výše dluhu, jejíž překročení by bylo následně sankcionováno (jak činí některé zahraniční právní úpravy).

Na tomto místě je třeba připomenout důvody zakotvení rozpočtového pravidla. Vláda ve svém vyjádření poukázala na následky spojené s nadměrným zadlužováním obcí a krajů, jimiž je i případná platební neschopnost územního samosprávného celku, která může vyústit v neschopnost plnění jeho základních úkolů v rámci samostatné i přenesené působnosti. Takový stav je nežádoucí jak z hlediska občanů územního samosprávného celku, tak i státu, neboť to je právě stát, který v takových případech zajišťuje, aby územní samosprávný celek byl nadále schopen plnit své úkoly. V těchto skutečně výjimečných případech sice nastupuje odpovědnost územních samosprávných celků za své hospodaření, avšak je zřejmé, že retrospektivní pojetí odpovědnosti není schopné zjednat nápravu tak efektivně, jako prospektivně pojímaná odpovědnost (tedy stanovující pravidla hospodaření a následky jejich porušení již v případě hospodářských výsledků, které lze označit za hraniční)...

Na straně jedné tedy stojí neregulovaná volnost obcí a krajů při uvážení, jak naloží se svým majetkem, která může vést až k bezbřehému zadlužování územních samosprávných celků, přičemž následky takového jednání mohou mít zásadní vliv na fungování územních samosprávných celků ve smyslu jejich schopnosti plnit své základní funkce. Na straně druhé stojí pravidlo regulující výši zadlužení a reflektující zájem na zdravých a dlouhodobě udržitelných veřejných financích, mj. tedy i financích obcí a krajů, jejichž zachování má dalekosáhlý význam

nejen z hlediska fungování územní samosprávy, ale i z hlediska zajištění práva na samosprávu samotným občanům.“ (Nález Pl. ÚS 6/17, ze dne 20. 02. 2018)

m. Ohrožení práva na příznivé životní prostředí

„Očekávám, že Brusel konečně zapomene na ty své Green Dealy, které ničily náš automobilový průmysl nebo ničily ekonomiku, ty emisní povolenky. Já očekávám, že Evropa začne podporovat ten tradiční, klasický evropský průmysl.“ Andrej Babiš³⁰

Listina základních práv a svobod

Čl. 35 odst. 1: Každý má právo na příznivé životní prostředí.

Ačkoli to se samotným koronavirem zdánlivě přímo nesouvisí, domníváme se, že stát hrubě ohrozil i svoji povinnost starat se o příznivé životní prostředí. Politika v České republice je v této oblasti dlouhodobě nevyhovující. Letos se po řadě srážkově chudých let projevily dopady devastujícího sucha naplno a stávající stav je označován za pětisetleté sucho. Neutěšený je stav podzemních i povrchových vod, rovněž řadu let po sobě, stav půdního sucha je alarmující.

V Auditě národní bezpečnosti je sucho označeno jako jedna ze základních hrozeb pro náš stát, přesto ČR nečiní konkrétní kroky, které by směřovaly k tomuto řešení. Opakuje se situace s Pandemickým plánem – máme připraveny rozsáhlé a dobré strategie jako je např. Česko 2030 nebo Politika ochrany klimatu či strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR, kde jsou samozřejmě dopodrobna popsána potřebná opatření, ta se však nerealizují.

V souvislosti s výrazným utlumením ekonomiky a v důsledku toho podstatně nižšími např. daňovými výnosy a jinými příjmy státního rozpočtu reálně hrozí, že stát bude vynakládat nadále peníze na řešení velmi krátkodobých problémů, ale nebude řešit problémy strategické a dlouhodobé, ačkoli právě na negativní dopady sucha upozorňuje řada odborníků a označuje je jako základní problém naší a příští generace. Jde o závažnější problém, než je koronavirus, vláda ho přesto pomíjí a svým konáním znemožnila na tento problém reagovat.

Namísto toho, aby vláda reagovala na nedostatek srážek a další vážné problémy spojené se znečištěním životního prostředí, dozvídáme se, že bude třeba stavět přehradu jako jediný prostředek k zadržení vody v krajině, a že bude potřeba namísto zelené ekonomiky potřeba podpořit průmysl (např. automobilky prostřednictvím tzv. šrotovného, což je mimořádně sporné opatření, má-li být financováno ze státního rozpočtu) kvůli pracovním místům a ekonomice. Česká vláda tak selhala i při ochraně dalšího lidského práva, a to práva na příznivé životní prostředí pro současné i budoucí generace.

³⁰ <https://www.byznysnoviny.cz/2020/04/16/babis-chce-aby-eu-zrusila-green-deal-brusel-pry-dohodou-likviduje-ekonomiku-prumysl/>

Z judikatury Ústavního soudu:

„Při posouzení povahy ochrany životního prostředí z hlediska uvedeného rozlišování nutno přisvědčit názoru stěžovatele, podle něhož skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a Listiny a čl. 7 Ústavy, nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 odst. 1 Listiny), jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat (čl. 41 Listiny). Konečně i vrchní soud v ústavní stížnosti napadeném usnesení s ohledem na čl. 41 Listiny a s poukazem na příslušná ustanovení zákonů č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a č. 244/1992 Sb. konstatoval pro občanská sdružení, působící v oblasti životního prostředí, subjektivní práva, avšak toliko procesního charakteru.“ (Nález III. ÚS 70/97, ze dne 10. 7. 1997).

n. Právo na přístup k soudní ochraně

„Být na místě toho soudce, tak se vyloučím, jestliže mám politicky aktivního bratra.“ Marie Benešová³¹

Listina základních práv a svobod

Čl. 4: Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

Během nouzového stavu se ukázalo, že došlo k vážnému ohrožení práva na soudní ochranu. Mnohé soudy přestaly fungovat, zrušila se ústní projednání, konat odmítali i státní zástupci. Soudy nevyhlašovaly rozsudky veřejně, bylo omezeno nahlížení do spisů. Pro žádný z těchto kroků přitom nebyl dán žádný relevantní důvod, vzhledem k významu daného práva, které jako jediné zajišťuje jednotlivci ochranu před zvlášť výkonnou mocí.

Postavení soudů bylo navíc ohroženo bezprecedentními kroky ministryně spravedlnosti Benešové, která jednak v médiích tvrdě zaútočila na soudce Městského soudu v Praze Výborného, a jednak se bez pádných právních argumentů vymezila v souvislosti s náhradami škod proti celému podnikatelskému sektoru, který byl opatřeními vlády tvrdě zatlačen ke dnu. K jejich nárokům se opovrživě vyjádřil i předseda České advokátní komory Jirousek, který z titulu vykonávané funkce napadl advokáty, kteří by snad chtěli poskytnout podnikatelům právní pomoc při vymáhání oprávněných nároků.

Bohužel ministryně nebyla jediná, po zrušení některých mimořádných opatření Městským soudem v Praze zaútočili na soudy a soudce i ministr vnitra Jan Hamáček a premiér Andrej Babiš. Tím v očích veřejnosti závažně zpochybnili nezávislost soudů a ohrozili vnímání justice. Také nově jmenovaný předseda Nejvyššího soudu Petr Angyalossy hned po svém jmenování

³¹ <https://ct24.ceskatelivize.cz/specialy/koronavirus/3091163-stat-opatrenimi-zadnou-skodu-nezpusobil-podnikatele-musi-mit-vatu-na>

představil návrh na zpracování „návodu“, kterým by se údajně mohlo předejít „zbytečným“ žalobám na stát pro odškodnění kvůli koronaviru.³²

Fungování přístupu ke spravedlnosti bylo ohroženo také tím, jak vláda, resp. ministerstvo zdravotnictví vydávalo jednotlivá opatření, která byla neustále rušena a nahrazována novými, takže bylo nutné měnit návrhy na zrušení opatření obecné povahy na žaloby na nezákonný zásah. Městský soud v Praze navíc takové změny neumožňoval v některých případech, proto se museli občané obracet na Nejvyšší správní soud, který dosud nerozhodl a není tudíž jasné, jakým způsobem se vůbec občané mohli bránit.

Takové jednání exekutivy musí být do budoucna nepřípustné – občané musí mít způsob, jak dosáhnout v relativně krátké době vyslovení nezákonnosti mimořádného opatření a nemohou neustále bojovat se zjevnými úskoky vlády nebo ministerstva.

i. Ztížení přístupu k soudní ochraně při žalobách o náhradu škody

„Škodu hradí ten, který ji způsobil, a říkám, stát to rozhodně není.“ Marie Benešová³³

V důsledku jednotlivých kroků vlády a ministerstva zdravotnictví je významně ztížen přístup k soudní ochraně mj. pro podnikatele, kteří se budou chtít domáhat oprávněných nároků na náhradu škody. Podnikání omezeno nebo znemožněno ve třech, resp. čtyřech fázích. Nejprve krizovými opatřeními, následně mimořádnými opatřeními ministerstva zdravotnictví, poté opět krizovými opatřeními a po skončení nouzového stavu jde opět o mimořádná opatření ministerstva zdravotnictví. Vymáhání náhrad škod tak spadá do dvou různých režimů a nároky bude nutno uplatňovat zvlášť. Současně se bude lišit vymáhání nároků např. i z hlediska placení soudních poplatků.

Podnikatelé se tak dostali do svízelné situace, kdy budou muset vynakládat ještě další zbytečné náklady na právní pomoc, aby se vůbec mohli domoci ochrany svých práv a oprávněných zájmů.

Z judikaturu Ústavního soudu:

„Nemá-li se sám Ústavní soud jako ústavní orgán, tj. orgán veřejné moci, dopouštět libovůle, jejímuž zákazu je sám také podroben, neboť i Ústavní soud, či právě on, je povinen respektovat rámeček ústavního státu, v němž je výkon libovůle orgánům veřejné moci striktně zapovězen, musí se cítit vázán svými vlastními rozhodnutími, která může svou judikaturou překonat jen za určitých podmínek. Tento postulat lze přitom charakterizovat jako podstatnou náležitost demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 ve spojení s čl. 9 odst. 2 Ústavy). První možností, kdy Ústavní soud může překonat vlastní judikaturu, je změna sociálních a ekonomických poměrů v zemi, nebo změna v jejich struktuře, anebo změna kulturních představ společnosti. Další možností je změna či posun právního prostředí tvořeného podústavními právními normami,

³² <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/novy-sef-soudu-chce-navod-pro-zaloby-na-stat-nevidane-zni-z-justice-106865?fbclid=IwAR0DZnpyYcmmXJRE0jW3xObZuhR-1bq5MvS0SeggqunvWOfZZnJdhSVSo3U>

³³ <https://www.ceska-justice.cz/2020/05/odskodneni-kvuli-epidemii-ministryne-nemuze-soudce-presunout-iinou-agendu-upozornuji-zastupci-justice/>

kteřé v souhrnu ovlivňují nahlížení ústavních principů a zásad, aniž by z nich ovšem vybočovaly, a především neomezují princip demokratické právní státnosti (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Další možností pro změnu judikatury Ústavního soudu je změna, resp. doplnění těch právních norem a principů, které tvoří závazná referenční hlediska pro Ústavní soud, tj. takových, které jsou obsaženy v ústavním pořádku ČR, nejde-li samozřejmě o změny odporující limitům stanoveným čl. 9 odst. 2 Ústavy, tj. nejde-li o změny podstatných náležitostí demokratického právního státu.“ (sp. zn. Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. 6. 2003 (N 87/30 SbNU 309; 198/2003 Sb.)

Ústavní soud považuje také za podstatné, aby se vyjádřil ke způsobu odůvodnění napadeného rozhodnutí Nejvyššího soudu (bod 16). Ač si je Ústavní soud vědom toho, že Nejvyšší soud rozhodoval za situace, kdy v dané věci již jednou rozhodoval a své předcházející rozhodnutí stran tzv. propadné zástavy řádně a dostatečně odůvodnil, a tudíž zde nebyl důvod, aby svou argumentaci opakoval (bod 5 a 14), přesto nezbyvá než konstatovat, že rozhodnutí dovolacího soudu lze vytknout v konečném důsledku nepřijatelnou nesdělnost. Špatně strukturované odůvodnění obsažené v jednom souvětí v rozsahu přibližně poloviny jedné stránky je totiž – a to dokonce nejen pro běžného občana, jemuž jsou soudní rozhodnutí také (sic!) určena, byť Nejvyšší soud si zjevně myslí opak (...) – nečitelné a nesrozumitelné. Nikterak proto nenapomáhá důvěře občanů v soudnictví, nýbrž ve svém důsledku podkopává autoritu soudní moci, když tato produkuje pro (laickou a koneckonců i odbornou) veřejnost stěžejí pochopitelná rozhodnutí plná procesních formalismů. Ústavní soud na tomto místě připomíná, že nedostojí-li obecné soudy povinnosti svá rozhodnutí řádně (tj. adekvátně, racionálně a logicky odůvodnit), dopouštějí se libovůle (srov. např. náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2193/10 ze dne 2. 9. 2010). (Náleží ze dne 11. 5. 2011, II. ÚS 165/11)

8. ROLE ÚSTAVNÍHO SOUDU

„Místopředseda Jaroslav Fenyk reprezentoval Ústavní soud České republiky a Konferenci evropských ústavních soudů na mezinárodní konferenci, kterou v Soulu v září pořádal korejský Ústavní soud u příležitosti 30. výročí své existence. Profesor Fenyk svým vystoupením otevřel celou konferenci a mezi jiným upozornil na dynamický vývoj role ústavních soudů ve společnosti. Od výhradní kontroly ústavnosti právních předpisů, tedy tzv. Kelsenovského pojetí, se ústavní soudy čím dál častěji stávají garantem právního státu a pojistkou ochrany základních lidských práv a svobod. Někdy se však stávají obětí svého vlastního úspěchu – důvěra v jejich rozhodování se totiž promítne do takového množství návrhů, které nelze racionálně zpracovat. Vystoupení místopředsedy Ústavního soudu předznamenalo bohatou diskusi čtyř desítek delegací ústavních soudů, které v Soulu hledaly odpovědi na otázky společné moderním orgánům ochrany ústavnosti. Mimo odbornou oblast se podařilo upevnit partnerství s korejským Ústavním soudem, který je jedním z pilířů demokratického soudnictví v celé Asii.“ Ročenka Ústavního soudu 2018.

Jestliže existuje, jak bylo výše podrobně vyloženo, společenská smlouva – v moderním demokratickém státě představovaná Ústavou a Listinou základních práv a svobod, pak zcela

jistě existují závazky státu z této smlouvy vyplývající a těm odpovídající základní lidská práva a svobody občanů tohoto státu. Ústavní soud je považován za garanta ústavnosti, za posledního ochránce našich práv, našich svobod. Jestliže má mít tuto roli i v budoucnu, musí být právě nyní řečeno, jestli nadále existují, navzdory nouzovému stavu, navzdory různým virům, navzdory obrovským přírodním katastrofám, navzdory případnému válečnému stavu, lidská práva a svobody, jejichž plnění, resp. nezasahování do nich můžeme po státu požadovat.

Ústavní soud se musí vyjádřit k tomu, jestli stát má při svých krocích vždy a za každých okolností využít test přiměřenosti a zasahovat do základních lidských práv jen v té míře, která bude naprosto nezbytná k dosažení jasně definovaných cílů, jejichž splnění je ověřitelné.

Ústavní soud se musí právě nyní vyjádřit k tomu, jestli existují různá základní práva, nejen právo na ochranu holého života, ale také práva, která zajišťují určitou kvalitu oněch životů do budoucna.

Ústavní soud se musí vyjádřit k tomu, jestli se stát musí starat o to, jak v budoucnu splní svoje pozitivní závazky vůči občanům. Pokud ano, musí být státu uložena povinnost, hledat vždy ty nejvhodnější cesty ke splnění těchto úkolů.

Ústavní soud se musí právě teď vyjádřit k tomu, jestli musíme myslet na život příštích generací a dělat právě nyní vše pro to, abychom po sobě nezanechali jen spoušť a spálenou zem, a to jak ohledně zdravotnictví, tak školství, bezpečnosti, ale také ohledně životního prostředí.

Z judikatury Ústavního soudu:

„Nejdůležitějším zjištěním pro přezkum Ústavního soudu však bylo, že Unie je i nadále založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobodě, demokracii, materiálně chápaného právního státu a dodržování lidských práv, a že tedy klade důraz na to, co historicky, duchovně i ideově spojuje národy Evropy při nalézání spravedlnosti v jednotlivých případech i ve prospěch celku. Cíle a integrační úloha EU jsou v tomto směru formulovány jednoznačným způsobem a Ústavní soud jako lidu České republiky odpovědný garant ústavnosti demokratického právního státu, pověřený zejména ochranou nezadatelných, nezcizitelných, nepromlčitelných a nezrušitelných základních práv a svobod jednotlivců, rovných v důstojnosti a právech, neshledal v tomto směru nic, co by ho vedlo k nutnosti zasáhnout.“ (Nález Pl.ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008).

„Ústavní soud se proto domnívá, že v podobných případech je namístě zdůraznit i zvláštní postavení, které má justice jako garant hodnot právního státu. Je třeba vyjít z požadavku, podle kterého je nezbytně důležité, aby soudy v demokratické společnosti vzbuzovaly u občanů důvěru. Účastníci řízení a tím spíše restituenti, u kterých má dojít k alespoň částečné nápravě křivd, způsobených totalitním režimem, oprávněně očekávají, že soud bude nestranný a spravedlivý v každém ohledu a v každé fázi řízení. Jedná se o obecnou zásadu, mnohdy zdůrazňovanou i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, podle které spravedlnost musí být nejen vykonána, ale musí být i vidět, že byla vykonána (justice must not only be done, it must also be seen to be done).“ (Nález ze dne 13. 6. 2016, I. ÚS 3964/14).

9. V ČEM STĚŽOVATELKA SPATŘUJE PORUŠENÍ SVÝCH ZÁKLADNÍCH PRÁV A ZÁSAH DO SVOBOD A ČEHO SE DOMÁHÁ

Stěžovatelka svou stížnost uzavírá, že, jak popsala výše, došlo ze strany České republiky a jejích orgánů k mnohonásobnému zásadnímu porušení pozitivních a negativních závazků státu a jejich bezprecedentnímu ohrožení do budoucna – a tím k porušení jejích práv zaručených ústavním pořádkem ČR.

Stěžovatelka se domáhá toho, aby Ústavní soud deklaroval porušení jejích výše uvedených práv a svobod, zakázal České republice a jejím orgánům pokračovat v porušování těchto práv, a přikázal plnit své pozitivní i negativní závazky.

Stěžovatelka je přesvědčena, že nemá k dispozici jiný prostředek nápravy a její stížnost podstatně převyšuje její zájmy.

10. KRIZOVÁ OPATŘENÍ, MIMOŘÁDNÁ OPATŘENÍ A PRÁVNÍ NORMY, KTERÝMI DOŠLO K ZÁSAHU DO ZÁKLADNÍCH LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD

Vedle nečinnosti a v této stížnosti popsané další činnosti orgánů státu došlo k zásahu do základních práv a svobod také v důsledku vydávání

- krizových opatření vlády, která jsou zveřejněna na oficiálních stránkách vlády <https://www.vlada.cz/>
- mimořádných opatření ministerstva zdravotnictví zveřejňovaných na úřední desce ministerstva http://www.mzcr.cz/obsah/aktualni-mimoradna-opatreni-a-rozhodnuti-ke-covid-19_4135_1.html
- přijatých zákonů v období od vyhlášení nouzového stavu

Svoje tvrzení stěžovatelka dokládá přiloženými podklady.

Stěžovatelka